AUTORII ROMÂNI,
VECHI ŞI CONTIMPORANI

EDIŢIUNE ŞCOLARĂ
APROBATĂ DE MINISTERUL INSTRUCŢIUNII PUBLICE
ŞI AL CULTELOR.

POESII POPORALE

CULESE DE

V. ALECSANDRI

BUCURESCI
Editura LIBRĂRIEI SOCECU & Comp.
1894

Preţul 55 bani

AUTORIĬ ROMÂNĬ,
VECHĬ ŞI CONTIMPORANĬ

EDIŢIUNE ŞCOLARĂ
APROBATA DE MINISTERUL INSTRUCŢIUNII PUBLICE
ŞI AL CULTELOR.

POESIĬ POPORALE

CULESE DE

V. ALECSANDRI

BUCURESCI
Editura LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.
1894

J. Dimitrescu

POESII POPORALE

CULESE DE

V. ALECSANDRI

POESIA POPORALĂ

Poesiile poporale sunt plăsmuirĭ ale unor ómenĭ necunoscuţĭ. Fiind potrivite cu felul de a vedé şi de a simţi al poporuluĭ, ele aŭ plăcut şi aŭ fost învĕţate şi de alţiĭ pe de rost. Astfel aŭ trecut din gură în gură şi aŭ fost duse de la Nistru la Tisa şi de la Dorna la Dunăre. Tot astfel aŭ putut şi pot să treacă în graiul viiŭ al poporuluĭ şi opere ale poeţilor cărturarĭ şi să devie poesiĭ poporale.

Poesiile poporale, nefiind scrise, foarte uşor se schimbă, fiind-că fieşte-care le preface potrivit cu gustul luĭ. Tocmaĭ prin aceste prefacerĭ ele încetează a maĭ fi creaţiunĭ individuale şi devin în cele din urmă un product naţional în cel maĭ adevĕrat înţeles al cuvêntuluĭ.

Poesiile poporale şi în deosebi cele culese de Vasilie Alecsandri sunt cea maĭ preţiósă parte din

literatura română. Ca formă și ca conținut, dar maĭ ales ca conținut, ele sunt maĭ presus de operele originale ale orĭ-și-căruĭ poet român.

V. Alecsandri a publicat întréga colecțiune în anul 1862 ca contribuțiune pentru zidirea «*Asiluluĭ Elena Dómna*». El a adresat atuncĭ Măriei Sale Eleneĭ Dómneĭ următórea scrisóre:

MĂRIEĬ SALE DÓMNEĬ ELENA

PREA ÎNĂLŢATĂ DÓMNĂ,

Intr'un şir de maĭ mulţĭ anĭ m'am ocupat cu adunarea şi coordonarea Poesiilor poporale din Ţĕrile Românescĭ şi am parvenit a forma o culegere preţiósă de balade, de legende şi de felurite cântece improvisate de poporul Român în orele sale de suferinţă séŭ de veselie, de cădere séŭ de mărire.

O parte din acele pietre scumpe ale comoriĭ geniuluĭ Românesc aŭ fost scóse la lumină şi traduse în limbile francesă, englesă şi germană. Fiind pretutindene bine primite şi admirate, ele aŭ deşteptat luarea aminte a ómenilor erudiţĭ şi aŭ contribuit mult a atrage simpatiĭ meritate asupra naţieĭ nóstre de atâţĭ secolĭ uĭtate şi părăsite pe marginile Orientuluĭ.

Complectând acum, precât mi-a fost prin putinţă, colecţia începută şi dorind a face ca sĕ contribue însuşĭ geniul poporuluĭ in folosul Asiluluĭ de copiĭ găsiţĭ ce pórtă numele Inălţimeĭ Vóstre, iéŭ îndrăsnéla a dărui acestuĭ aşeḑământ manuscrisul meŭ de poesiĭ culese din gura poporuluĭ.

Ele coprind glasurile intime ale sufletuluĭ seŭ și merită de a fi unite cu glasurile de recunoscință și de binecuvîntare ce resună împrejurul numeluĭ Inălţimeĭ Vóstre. Ele sunt copiĭ-găsiţĭ aĭ geniuluĭ Românesc, și dar aŭ dreptul a se bucura de îmbrăţișarea Inalteĭ Protectóre a Asiluluĭ Elena.

Am onorul a fi cu cel maĭ adînc respect
al Inălţimeĭ Vóstre
prea plecat și supus servitor
V. Alecsandri.

Octomvrie 1862.

SCRISÓREA MĂRIEĬ SALE DÓMNEĬ

DOMNUL MEŬ,

Nu voiŭ se întârḑiŭ maĭ mult a vĕ mulţămi pentru buna şi marinimósa cugetare ce aţĭ avut. Am cetit cu plăcere scrisórea, prin care îmĭ dedicaţĭ complecta ediţie a poesiilor naţionale culese de D-vóstră. Vĕ mulţămesc ca Română şi ca Dómnă.

Ca Română, căcĭ aţĭ alăturat numele meŭ la acéstă lucrare patriotică, la aceste cântece scăpate de uĭtare, mulţămită serióselor vóstre cercetărĭ, şi carele amintesc bucuriile, durerile, istoria şi simţimintele Ţěriĭ. Fără a ridica ceva din caracterul naiv al espresieĭ poporale, aţĭ mlădiat cu o rară fericire forma acestor încercărĭ înteitóre. De acum înainte aceste foĭ respândite ale trecutuluĭ nostru sunt aşeḑate pe o carte frumósă, şi orĭ cât de modest aţĭ fi la partea ce vi se cuvine, Româniĭ nu vor despărţi nicĭ o dată de Doine, Balade şi Lăcrimióre numele poetuluĭ, care a aruncat o strĕlucire atât de vie asupra literatureĭ naţionale.

Ca Dómnă, vĕ mulţemesc că aţĭ dat ca desĕvîrşită proprietate rodul ocupăriĭ vóstre de maĭ

mulţĭ anĭ la Asilul ce am fondat pentru pruncii-găsiţĭ. Acéstă lucrare este o comóră adevĕrată pentru bieţiĭ meĭ micuţĭ adăpostiţĭ, şi o priimesce cu recunoscinţă.

Vroesc ca ediţiile ce se vor face şi se vor vinde în folosul Asiluluĭ Elena se fie demne de geniul poetic al Românilor.

Vom comanda doue, din carele una, ediţie de lucs, pentru admiratoriĭ frumseţilor poesieĭ poporale; cea-laltă, ediţie tipărită cu caractere, fiind menită a se vinde cu preţul cel maĭ mic, va servi a duce cântecele naţionale ale Românieĭ în sînul munţilor, în sate, în Mănăstirĭ, de unde le-aţĭ cules cu pietate.

Dar maĭ mult în Asilul-Elena acele poesiĭ se vor păstra, căcĭ ele, puse pe musică, vor legăna tinerele fiinţe adăpostite în el. — Miciĭ copilaşĭ aĭ Asiluluĭ meŭ le vor cânta, şi atuncĭ voiŭ fi îndeplinit acea gingaşă cugetare din scrisórea vóstră de a dedica pruncilor-găsiţĭ din România aceste poesiĭ, pe care le numiţĭ «Copiĭ găsiţĭ aĭ geniuluĭ Românesc».

Primiţĭ, Domnul meŭ, cu espresia recunoscinţeĭ pe acea a stimeĭ mele particulare.

Elena.

Bucurescĭ, 10 Octomvrie 1862.

Drept prefaţă marele nostru poet a publicat în fruntea volumuluĭ următórea caracterisare a poesieĭ poporale:

POESIA POPORALĂ

Românul e născut poet!

Inzestrat de natură cu o închipuire strălucită şi cu o inimă simţitóre, el îşĭ revarsă taĭnele sufletuluĭ în melodiĭ armoniόse şi în poesiĭ improvisate.

De'l muncesce dorul, de'l coprinde veselia, de'l minunéză vre-o faptă măréţă, el îşĭ cântă durerile şi mulţămirile, îşĭ cântă eroiĭ, îşĭ cântă istoria, şi astŭ-feliŭ sufletul seŭ e un isvor nesfîrşit de frumósă poesie.

Nimic dar nu póte fi maĭ interesant de cât a studia caracterul acestuĭ popor în cuprinsul cânte-

celor sale, căcĭ ele cuprind tóte pornirile inimiĭ şi tóte radele geniuluĭ seŭ.

Comorĭ nepreţuite de simţirĭ duióse, de ideĭ înalte, de notiţe istorice, de crederĭ superstiţióse, de datinĭ strămoşescĭ şi maĭ cu sémă de frumuseţĭ poetice pline de originalitate şi fără sémăn în literaturele străine, poesiile nóstre poporale compun o avere naţională, demne de a fi scósă la lumină ca un titlu de glorie pentru naţia Română.

Aceste poesiĭ se împart în treĭ clase deosebite:

1. Cântecele bĕtrânescĭ saŭ Balade,
2. Doine,
3. Hore.

Baladele sunt micĭ poemurĭ asupra întêmplărilor istorice şi asupra faptelor măreţe.

Doinele coprindŭ tóte cântecele de dorurĭ, de iubire şi de jale.

Horele suntŭ cântecele de veselie ale poporuluĭ.

Pe lîngă aceste se maĭ află unele cântece, *Colinde*, care aŭ un caracter religios, precum: *Nascerea luĭ Hristos*, *Florile dalbe*, *Plugul*, etc., ce se cântă în ajunurile Crăciunuluĭ şi al anuluĭ noŭ.

Tóte aceste poesiĭ, fără dată sigură şi fără nume de autorĭ, sunt ascunse de secolĭ întregĭ, ca nisce petre scumpe, în sînul poporuluĭ. Ele sunt espuse a se perde; prin urmare e o sfîntă datorie de a le căuta şi a le feri de noénul timpuluĭ şi al uităriĭ.

Datoria acésta am cercat să o îndeplinesc. Agiutat de câte-va persóne, ear maĭ cu sémă de C. A. Russo, am adunat în deosebite călĕtoriĭ prin munțiĭ și prin câmpiile înflorite ale țĕriĭ nóstre o mare parte din poesiile poporale, și acum sevîrșind coordonarea lor, le închin patrieĭ mele ca cea maĭ mare dréptă avere a eĭ.

Moldova 1852.

Nota. — Acéstă prefață a fost tipărită în broșura 1, a baladelor — 1852.

MIORIȚA

Pe-un picĭor de plaiŭ,
Pe-o gură de raiŭ,
Eată vinŭ în cale,
Se coborŭ de vale
Treĭ turme de mĭeĭ
Cu treĭ cĭobăneĭ.
Unu-ĭ Moldovan,
Unuĭ Ungurean
Și unu-ĭ Vrâncean.[1]
Ear cel Ungurean
Și cu cel Vrâncean,
Mări, se vorbiră,
Eĭ se sfătuiră
Pe l'apus de sóre
Ca se mi-l omóre
Pe cel Moldovan
Că-ĭ maĭ ortoman,

Şĭ-are oĭ maĭ multe
Mândre şi cornute
Şi caĭ învăţaţĭ
Şi cânĭ maĭ bărbaţĭ!...
Dar cea Mioriţă
Cu lâna plăviţă
De treĭ ḑile 'ncóce
Gura nu-ĭ maĭ tace,
Érba nu-ĭ maĭ place.
«— Mioriţă lae,
Lae, bucalae,
De treĭ ḑile 'ncóce
Gura nu'ţĭ maĭ tace!
Orĭ érbă nu'ţĭ place,
Orĭ eştĭ bolnăvióră,
Drăguţă Mióră?
— Drăguţule bace!
Dăţĭ oile 'ncoace
La negru Zăvoĭ,
Că-ĭ érbă de noĭ
Şi umbră de voĭ.
Stăpâne, stăpâne,
Iţĭ chĭamă ş'un câne,
Cel maĭ bărbătesc
Şi cel maĭ frăţesc,
Că l'apus de sóre
Vréŭ se mi te-omóre

Bacĭul Ungurean
Şi cu cel Vrâncean.
— Oiţă Bîrsană,[2]
De escĭ năsdrăvană
Şi de a fi se mor[3]
In câmp de mohor,
Se spuĭ luĭ Vrâncean
Şi luĭ Ungurean,
Ca se mĕ îngrópe
Aice pe-aprópe
In strunga de oĭ,
Să fiŭ tot cu voĭ;
In dosul stâniĭ
Se'mĭ aud câniĭ.
Aste să le spuĭ,
Ear la cap se'mĭ puĭ
Flueraş de fac,
Mult ḑice cu drag!
Flueraş de os,
Mult ḑice duĭos!
Flueraş de soc,
Mult ḑice cu foc:
Vêntul când a bate
Prin ele-a rĕsbate
Ş'oile s'or strînge,
Pe mine m'or plânge
Cu lạcrĕmĭ de sânge!

Ear tu de omor
Să nu le spuĭ lor.
Să le spuĭ curat,
Că m'am însurat
Cŭ-o mândră Crăiasă,
A lumiĭ mirésă ;[4]
Că la nunta mea
Aŭ cădut o stea ;[5]
Sórele şi luna
Mi-aŭ ţinut cununa,[6]
Bradĭ şi păltinaşĭ
I-am avut nuntaşĭ,
Preoţĭ munţiĭ marĭ,
Păserĭ lăutarĭ,
Păserele miĭ
Şi stele făcliĭ!
Ear dacă-ĭ zări,
Dacă-ĭ întâlni
Maĭcuţă bêtrănă
Cu brîul de lână,
Din ochĭ lăcrĕmând,
Pe câmp alergând,
De toţĭ întrebând
Şi la toţĭ dicând!
Cine-a cunoscut
Cine 'mĭ-a vĕdut
Mândru cĭobănel

Tras printr'un inel?
Feţişóra luĭ
Spuma laptelui;
Mustecĭóra luĭ
Spicul grâuluĭ;
Perişorul luĭ
Péna corbuluĭ;
Ochişoriĭ luĭ
Mura câmpuluĭ!...
Tu, Mióra mea,
Să te 'nduri de ea
Şi-ĭ spune curat,
Că m'am însurat
Cŭ-o fată de Craĭŭ
Pe-o gură de raiŭ.
Ear la cea maĭcuţă
Să nu spuĭ, drăguţă,
Că la nunta mea
A căḑut o stea,
C'am avut nuntaşĭ
Braḑĭ şi păltinaşĭ,
Preoţĭ munţiĭ marĭ,
Păserĭ lăutarĭ,
Păserele miĭ
Şi stele făcliĭ!...

NOTE

[1] *Unu-ĭ Moldovean*
Unu-ĭ Ungurean
Şi unu-ĭ Vrâncean

Adecă: unu-ĭ de pe valea Moldoveĭ, unul din munţiĭ Vranceĭ şi unul din Ardeal. Din nesciinţă, poporul nostru confundă ades numele de Ardelean cu cel de Uugurean, căcĭ el încă nu a ajuns a cunósce întinderea pămêntuluĭ locuit de Românĭ. El nu scie că dincolo de tóte hotarele Moldoveĭ şi ale Valachieĭ, peste Carpaţĭ şi pînă la Tisa, peste Dunăre şi pînă în centrul Macedonieĭ, peste pîraele Milcovul şi Molna, şi peste rîul Prutuluĭ se află fraţĭ de aĭ luĭ, cu acelaşĭ port, aceleaşĭ obiceĭurĭ, aceleaşĭ credinţĭ, aceaşĭ limbă, acelaşĭ trecut de glorie şi de suferinţe, precum şi acelaşĭ viitor!

[2] *Oiţă Bîrzană*

Bîrsa, în Ardeal.

[3] *Şi de-a fi să mor*

Românul are mare plecare de a crede în sórtă! El îşĭ împarte viéţa în ḑile bune şi ḑile rele, în óre ce aducŭ cu ele fericire saŭ nenorocire. Ast-fel întêmplările lumeĭ îl găsesc tot deauna pregătit a primi lovirile lor, căcĭ el se întăresce în credinţa mîngăetóre, că *aşa ĭ-a fost scris! aşa ĭ-a fost zodia! aşa ĭ-a fost să fie!* etc.

[4] *O mândră crăiasă*
A lumeĭ mirésă

Mórtea! Ea domnesce ca o regină asupra omeniriĭ şi e tot o dată mirésa lumiĭ. Tot omul e logodit cu mórtea din minutul ce el întră în viéţă.

Românul ĭubesce imaginile poetice, de pildă:

Un om bun, e bun ca sînul mameĭ, saŭ e bun de pus pe rană.

Un voĭnic e Păunaş de codru.

Un tînĕr cu pĕrul alb e nins în luna luĭ Maiŭ.

Femeea frumósă e ruptă din sóre . . . etc.

[5] *A căḑut o stea*

Stelele aŭ mare înrîurire asupra închipuiriĭ Românuluĭ. El crede că tot omul în cerĭurĭ are câte o stea ce este taĭnic legată de sórta luĭ. Aşa stéua omuluĭ se întunecă când el este ameninţat de vre o cursă, şi cade din vezduh când el se apropie de finitul vieţiĭ. Pentru dînsul un om însemnat e născut cu stea în frunte.

Sunt stele carele, după crederea poporuluĭ, se arată ca prevestirĭ de marĭ întêmplărĭ pe pămênt, precum unele stele roşiĭ ca de sânge ce apar înaintea resbóielor . . . etc.

[6] *Mĭ-aŭ ţinut cununa*

Cununa de nuntă, care se pune pe fruntea mirilor în ceremonia cununieĭ. Sórele şi Luna ţin aicĭ locul nunilor marĭ.

DOLCA

Pe câmpul Tinekieĭ,
Pe zarele câmpieĭ
Rĕsărit-aŭ florile
Odată cu zorile?
N'aŭ rĕsărit florile
Ş'a dus Costea oile
De-a aşeḑat stânele
Pe tóte movilele.
Aḑĭ e lunĭ şi mânĭ e marţĭ:
Plécă Costea la Galaţĭ
Se ĭĕ sare
La mióre
Şi bolovanĭ
La cârlanĭ
Şi tăriţe
La oiţe
Şi glugĭ marĭ
La ceĭ zărarĭ,
Şi opincĭ
La ceĭ voĭnicĭ,

Éră Costea cum mergea,
Cu Fulga se întêlnea,
Fulga cel cu barba négră
Şi cu mintea neîntrégă.
Necăjit şi obosit
De treĭ ḑile flămânḑit.
«Aleĭ! Fulgo, drăgul meŭ,
Să facĭ cum ţĭ-oĭu ḑice eŭ:
Mergĭ la stâna mea cu bine
Să-ţĭ ĭeĭ un dar de la mine, [1]
Treĭ mióre de frigare
Ş'âncă una de căldare,
Ca se-ţĭ fie de prânḑare.»
Fulgă cel cu barbă négră,
Dar cu mintea neîntrégă
Sus la stână se ducea
Ş'oile cât le vedea,
Cârdurĭ, cârdurĭ le rupea,
Cu botâul le mâna
In codru la Pandina.
Ear Costea, când se'ntorcea,
Mare pagubă 'şĭ vedea
Că luĭ, mări, nu-ĭ venea
Nicĭ laptele la mulsóre,
Nicĭ caşul la 'nchĭegătóre,
Nicĭ urda la 'nvelitóre!
Costea mult nu se 'ngâĭma,

El dulăiĭ toţĭ chĭema,
Un caş dulce desvĕlĭa,
Opt ḑecĭ de feliĭ tăĭa,
Patru-ḑecĭ la puĭ de cânĭ,
Patru-ḑecĭ la cânĭ bĕtrânĭ.
Toţĭ în grabă le mânca
Dar sama nicĭ că şĭ-o da.
Când la urma tuturor
Ean că venĭa 'ncetişor
Schĭopătând, schelălăind,
Laturile cam ţiind,
Dolca, haĭta cea bĕtrână
Ce scia rîndul la stână.
Ea venĭa, nu prea venĭa,
«Dolca fă,» Costea 'ĭ ḑicea,
«Unde-mĭ e averea mea?»
Dolca 'ncet schelălăĭa,
La pămînt se întindea.
«Dolca fă, tu escĭ bĕtrână,
Tu sciĭ rîndul de la stână.
Eŭ pe tine te-am grijit,
Tot cu lapte te-am hrănit.
Dolca fă, cum de-aĭ lăsat,
Furiĭ stâna de-aŭ prădat?»
Gemea Dolca, se culca,
Laba ruptă 'şĭ arăta:
«Dolca mea, Dolcuţă fa!

Furiĭ laba ţĭ-aŭ rănit,
Când la dînşiĭ aĭ sărit?
Dacă-mĭ escĭ tu pricepută
Şi nu te-arăţĭ prefăcută,
Inainte să apucĭ
Şi la fur drept se mĕ ducĭ,
Pe urmele oilor
Prin pajistea florilor.»
Dolca vesel se scula,
Câmpul de-alung apuca,
Botul prin érbă vîrînd,
Urmele tot mirosind.
Urma'ĭ icĭ, urma-ĭ colea,
Dolca nicĭ c'o prăpădea.
Ḑiua 'ntrégă ea mergea
Şi 'ndeséra agiungea
In codru la Pandina
Ce de foc se lumina.
Când în codru se'ndesĭa
Bĭetul Costea ce zărĭa?
Fulga masă că-şĭ gătia,
Mieĭ de pele că-ĭ jupĭa.
Care prin frigărĭ frigea,
Care prin căldărĭ ferbea!
«Masă bună, veselie!»
Striga Costea cu mânie,
Şi Dolca se răpeḑĭa,

La Fulga mereŭ bătea,
Ér Fulga cum o zărĭa
Crunt de spaĭmă tresărĭa.
«Aleĭ, Fulgo, barbă négra,
Dar cu mintea neîntrégă,
Când la drum te-am întêlnit
Eŭ, mări, ţĭ-am dăruit
Treĭ mióre de frigare
Ş'âncă una de căldare
Ca să-ţĭ fie de prânḑare,
Şi în loc de mulţămită,
Ca o féră flămênḑită,
Tótă stîna mĭ-aĭ răpit
Şi pe Dolca mĭ-aĭ rănit!
Stăĭ, mĕĭ Fulgo barbă négră,
Să te fac cu mintea 'ntrégă.»
Şi cum sta şi'l judeca
Inima ĭ-o despica
Şi Dolcăĭ o arunca,
Éră Dolca n'-o mânca,
Inima de vînḑĕtor[2]
E venin otrăvitor!

NOTE

[1] *Se-ţĭ ĭeĭ un dar de la mine*

Generositatea este una din calităţile Românuluĭ. Inima luĭ blândă şi darnică îl îndémnă tot de-una a veni în ajutor celuĭ

nevoeș. Luĭ iĭ place a împărți bucățica luĭ cu altul, de-acolo a născut datina óspețieĭ.

[2] *Inima de vîndĕtor*
E venin otrăvitor.

Nerecunoscința este în ochiĭ Românuluĭ una din cele maĭ urîte patimĭ omenescĭ.

'I-am mâncat pânea și sarea, nu pot se'ĭ plătesc cu reŭ, și *nemulțemitoruluĭ i se ie darul,* sunt dicĕtóre poporale, care arată, cât de frumóse sîmțĕminte se află în inima poporuluĭ nostru.

Acéstă baladă a Dolcăĭ, precum și acea a Mioriţeĭ le-am cules din gura unuĭ bacĭu, anume Udrea, de la stâna de pe muntele Ceahleŭ. Acel păstor suna din bucĭum cu o putere extraordinară, în cât munțiĭ se resunaŭ în mare depărtare. El cânta și din fluer maĭ multe cântece cĭobănescĭ, ér maĭ cu sémă Doĭna cu o espresie de înduioșare ce aducea lacrĕmĭ în ochiĭ celor care îl ascultaŭ.

La anul 1842, într'o frumósă séră de vară, urcândume la stâna din Ceahleŭ, unde audisem resunând bucĭumul luĭ Udrea, am asistat la unul din cele maĭ sublime spectacole ale natureĭ, luminate de radele asfințituluĭ sóreluĭ ; ér după ce nóptea preseră cerĭul cu stele, me aședaĭu cu Udrea și cu alțĭ păstorĭ împregĭurul unuĭ loc, și petrecuĭu până 'n zĭorĭ cu cântecele de la munte. Udrea îmĭ spune că tatăl sĕŭ sciea mulțime de balade, între care acele a luĭ Traĭan și a luĭ Aurelian, dar din nenorocire el le luase cu dînsul în mormînt.

Ş A L G A

Sus pe malul Dunăreĭ,
La perdéua cu cânĭ reĭ
A Şalghiĭ a vĕdaneĭ
Este-o turmă de cârlanĭ
Păscută de opt cĭobanĭ,
Turma Şalghiĭ cea frumósă
Ca Şoimul de inimósă.[1]
La perdea în mĭeḑul nopţeĭ
Nemerit-aŭ haĭduceĭ,
Nemerit-aŭ, năvălit-aŭ,
Paloşele zîngănit-aŭ,
Pe cĭobanĭ legatu-mi-ĭ-aŭ,
Dulăiĭ 'mpuşcatu-mi-ĭ-aŭ.
Ear pe bacĭul cel maĭ mare
Il fereca şi maĭ tare
Cu cotele la spinare
De striga că rĕŭ îl dóre :

«Căpitan Caracatucĭ
Vătăjel peste haĭducĭ!
Peste cincĭ sute şi cincĭ,
Tot haĭducĭ de ceĭ voĭnicĭ.
De-aĭ făcut vr'o dată bine,
Fă-ţĭ o milă şi cu mine
Şi 'mĭ deslégă braţele,
Reŭ me dor sĕrmanele!»
Căpitanul se 'mblânḑĭa,
Braţele-ĭ le slobodĭa.
Éră bacĭul, cum scăpa,
Mâna 'n sînu-şĭ o băga,
Bucĭum de aur căta
Şi de treĭ orĭ bucĭuma
Văile se resuna,
Frunḑele se clătina,
Şalga 'n somnu-ĭ l'auḑĭa.
Din somn Şalga se treḑĭa,
La sócră-sa se ducea
Şi din gură aşa-ĭ ḑicea:
«Maĭcă, maĭculiţa mea!
N'auḑişĭ tu bucĭumând
Şi văile resunând?
Nu sciŭ, maĭcă, cĭobaniĭ
Retăcit-aŭ cârlaniĭ,
Orĭ drumul aŭ rĕtăcit,
Orĭ haĭducĭ ĭ-aŭ năvălit?»

Baba sócra rĕspundea:
«Mergĭ, te culcă, fata mea,
De cĭobanĭ nu te 'ngrija,
C'aşa bucĭum eĭ cu dor,
Când li-e dor de casa lor.»
Sócra bine nu sfîrşĭa,
Şalga ear că auḑĭa
Glas de bucĭum resunând,
Pân' în suflet resbătênd.
«Heĭ! copiĭ, copiĭ argaţĭ!
Somnul dulce voĭ lăsaţĭ,
Ş'un cal ĭute'mĭ înşeuaţĭ,
Puneţĭ şéŭa bărbătesce,
Se încalec voĭnicesce.»
Ea pe cal se arunca
Şi spre Dunăre alerga
Haulind si chiuind,
Buzduganul învêrtind.
Cât haĭduciĭ o zărĭaŭ,
Loc de fugă nu găsĭaŭ,
Éră Şalga-ĭ urmărĭa
Şi din gură aşa răcnĭa:
«Ean aştépt', aştépt', aşteptă
Se luptăm la luptă dréptă,
Căpitan Caracatucĭ,
Vătăjel peste haĭducĭ,
Peste cincĭ sute şi cincĭ

Tot haĭducĭ de ceĭ voĭnicĭ!
Stăĭ pe loc se ne'ntîlnim,
Doue vorbe se grăim
Şi 'n arme să ne lovim.
Că me jur pe Dumneḑeŭ!
Se te 'nvĕţ eŭ, fĕtul meŭ,
Cum se légă cĭobaniĭ,
Cum se pradă cârlăniĭ.»
Căpitan Caracatucĭ,
Cetaş mare de haĭducĭ[3]
Se ducea, ducea, ducea,
Nicĭ capul nu'şĭ întorcea.
Şalga-ĭ icĭ, Şalga-ĭ colea,
Capul din fugă-ĭ tăĭa!
Capu 'n urmă remânea,
Trupu 'nainte fugĭa,
Sângele părîŭ curgea,
Drumul roş că se făcea!

. . . .

Ci-că, mări, de pe-atuncĭ,
Când vin cete de haĭducĭ,
Drumul lor nicĭ că greşesc,
Nicĭ că, ḑeŭ maĭ nimeresc,
La perdéoa cu cânĭ reĭ
A Şalghiĭ a vĕdaneĭ,
De pe malul Dunăreĭ.

NOTE

[1] *Ca Şoimul de inimósă*

Şoimul e pasere răpitóre, maĭ mare decât ulĭul şi maĭ mic decât vulturul, însă fórte îndrăsneţ şi răpide în sborul seŭ. El trăesce în munţiĭ Carpaţĭ şi 'şĭ face cuĭbul pe stâncĭ înalte.

Şoĭmul venéză păserĭ marĭ, precum ghîşte sĕlbatice, cucóre, drochiĭ etc., care trec în cârdurĭ prin Moldova şi pribegesc din ţéră la apropierea timpuluĭ de iarnă. Când el zăresce un cârd de acele păserĭ călĕtóre, îşĭ ĭe sborul de se înalţă mult deasupra lor, apoĭ se repede din senin ca o săgétă şi lovesce paserile cu osul peptuluĭ, încât aceste cad ameţite şi se ucid sdrobinduse de stâncĭ.

In timpurile de demult, strămoşiĭ noştri aveaŭ obiceĭu de a îmblînḑi şoĭmiĭ şi a'ĭ deprinde la vênat precum se face şi astăḑĭ cu coroiĭ, şi se vede că meşteşugul lor era fórte vestit, de vreme ce Şoĭmiĭ făceaŭ parte din tributul ce se plătĭa Sultanilor după închinarea Moldoviĭ. Acest tribut ce purta numele de *dar spre semn de închinare* se compunea din 4000 galbenĭ, 40 epe şi 14 Şoĭmĭ.

Şoĭmul se vede ades figurênd în balade ca imagine de vitejie şi de răpeḑime. Un voĭnic e *Căpitan Şoĭman* şi are ochĭ *Şoĭmuleţĭ*. Un cal sprinten sbóră ca *Şoĭmul*. In balada luĭ Serb-Sarac, descrierea alergăriĭ cailor pe câmpul de la Haidar Paşa e făcută în chipul cel maĭ poetic:

Alalah! caĭ arăbescĭ,
Alalah! caĭ tătărescĭ,
Cum mişcaŭ copitele
Ca Şoĭmiĭ aripile.

[2] *Bucĭum de aur căta.*

In letopiseţele nóstre se ḑice că semnalul de rĕsboĭu se da prin bucĭume. Domniĭ poruncĭaŭ a bucĭuma, când óstea română

era gata a se încleşta la luptă cu duşmanul. Este dar de presupus, că în secoliĭ de înainte bucĭumul nu era numaĭ o ţevie de cireş, ca acela aĭ cĭobanilor de la munte, ci un instrument de metal, un soiŭ de trîmbiţă militară.

[3] *Cetaş mare de haĭducĭ*

Adecă: Căpitan de cétă.

MOGOŞ VORNICUL

În oraş la Bucurescĭ
Tot să staĭ şi se privescĭ
Pe ceĭ şépte voĭniceĭ,
Mândri puişorĭ de zmeĭ,
Şépte fraţĭ ca şépte bradĭ,
Toţĭ de-aĭ luĭ Mogoş cumnaţĭ.
Eĭ în capul poduluĭ
În fruntea noroduluĭ
Asteptaŭ pe sora lor
Şi pe mândru-ĭ soţior,
Mogoş, vornicul bogat
Ce glumesce ne'ncetat.
Eĭ la umbră se culcaŭ,
Beaŭ voios şi ospĕtaŭ,
Cu ploscuţa închina,
De cincĭ vedre ş'o oca,

Vadra Ţarigradului,
Mĕsura 'mpĕratului.
Ear fratele cel maĭ mare,
(Că-ĭ maĭ mare, minte n'are)
Pe drum ochi 'şĭ alerga
Şi cu glas dogit striga :
«Zăriţĭ voĭ ce zăresc eŭ?
Eată vine ca un zmeŭ,
Vine Mogoş vornicul
Călare pe galbinul.»
Fraţiĭ toţĭ mi se sculaŭ,
Peste câmpurĭ se uĭtaŭ,
Şi vedeaŭ, mări, vedeaŭ
Cum venĭa Mogoş, venĭa:
«Bună ḑioa, şépte fraţĭ,
Şépte fraţĭ ca şépte braḑĭ!
— Bun sosit, frate cumnate,
Aĭ venit pe ne-aşteptate;
Dar unde ţĭ-e soţióra?
Ce ni-aĭ făcut sorióra?
Orĭ póte c'aĭ şi uĭtat
Către noĭ că te-aĭ legat,
Când pe Stanca ne-aĭ luat,
S'o aducĭ la frăţiorĭ
Pe iarnă de noue orĭ,
Că's maĭ multe sĕrbătorĭ;
Pe vară de patru orĭ,

Că's maĭ multe lucrătorĭ?
— Ba, mĕĭ fraţĭ, eŭ n'am uĭtat
Către voĭ că m'am legat
Şi cu Stanca am plecat
S'o aduc la desfătat,
Dar în drumul părăsit
Turcĭ, Tătarĭ ne-aŭ întîlnit
Şi pe Stanca mĭ-aŭ răpit.
— Pe Stăncuţa ni-aŭ răpit,
Şi tu, Mogoş, aĭ fugit?
Cu ceĭ furĭ nu te-aĭ luptat,
După eĭ nu te-aĭ luat
Noue anĭ să-ĭ tot alungĭ
Şi cu mórtea să-ĭ ajungĭ?
Morĭ dar, câne blestemat!
Că ţie nu ţĭ-a fost dat,
Ca se fiĭ vrednic cumnat
Cu-aĭ Stăncuţeĭ şépte fraţĭ,
Şépte fraţĭ ca şépte braḑĭ!»
Şi cu toţiĭ crunt turbaŭ
Paloşele ridicaŭ.
Ear fratele cel maĭ mare
(Că-ĭ maĭ mare, minte n'are)
Paloşul mi'l învîrtĭa,
În Mogoş îl asvîrlĭa,
Dar nicĭ că mi'l nimerĭa.
Paloşu 'n vînt vîjiĭa,

De-un zid mare se lovĭa
Şi 'ndĕrĕpt se întorcea,
Lângă Mogoş de cădea
Şi 'n pământ se îngropa
Şi până în mănunchiŭ intra.
Ear fratele cel maĭ mic,
(Că-ĭ maĭ mic, e maĭ voĭnic)
Paloşul mi'l învîrtĭa,
În Mogoş îl asvîrlĭa
Şi prin inimă 'l junghĭa!
Când de-odată ce vedea,
Ce vedea şi nu credea?
O teleagă zugrăvită,
Pe din luntru poleită,
Cu doĭ-spre-ḑece telegarĭ,
Telegarĭ cu cóme marĭ,
Şi 'n telégă sora lor
Înflorind ca un bujor?
«Bună ḑioa, fraţiĭ meĭ,
Şépte puişorĭ de zmeĭ!
Dar unde vi'e cumnatul?
Ce mĭ-aţĭ făcut bărbatul?
— L'am trimis în ĭad de-a drept
Cu şăpte paloşe 'n pept,
Că nu-ĭ vrednic să trăéscă
Şi cu noĭ să se rudéscă
Cine 'n órdă păgânéscă

Nu ştie să vitejéscă
Şi nevasta să-şĭ păzéscă!
— Vaĭ de mine! ce-aţĭ făcut?
Vaĭ de voĭ! n'aţĭ priceput
Cum că Mogoş a glumit
Când de mine vi-a grăit?»
Bine vorba nu sfîrşĭa,
Lacrĕmĭ din ochĭ îĭ eşĭa,
Lângă Mogoş ea cădea,
Cu braţele 'l cuprindea,
Îl bocea, îi dismĭerda,
Apoĭ sufletulŭ şi'l da
În capĕtul poduluĭ,
În ochiĭ noroduluĭ.

NOTE

Póte că legenda raportată aicĭ să fie isvorul, de unde se trage numele poduluĭ Mogoşóiĭ din Bucurescĭ.

TOMA ALIMOŞ

Departe, frate, departe,
Departe şi nicĭ pré fórte,
Sus, pe şesul Nistruluĭ, [1]
Pe pămêntul Turculuĭ,
Colo'n zarea celor culmĭ,
La grópa cu cincĭ ulmĭ
Ce rĕsarŭ dintr'o tulpină
Ca cincĭ fraţĭ de la o mumă
Şedea Toma Alimoş,
Boer din ţéra de jos;
Şedea Toma cel vestit
Lângă Murgu-ĭ priponit
Cu ţeruşul de argint
Bătut în negru pămênt; [2]
Şi pe érbă cum şedea,
Mîndră masă 'şĭ întindea
Şi tot bea şi veselĭa

Şi din gură-aşa ḑicea:
«Închinare-aş şi n'am cuĭ! [3]
Închinare-aş Murguluĭ,
Dar mĭ-e Murgul cam nebun
Şi de fugă numaĭ bun.
Închinare-aş armelor,
Armelor surorilor,
Dar şi ele's lemne secĭ,
Lemne secĭ, oţele recĭ!
Închina-voiŭ ulmilor,
Urieşiĭ culmilor,
Că sunt gata să'mĭ respunḑe
Cu frémĕt voios de frunḑe
Şi 'n vezduh s'or clătina
Şi mie s'or închina!»
Eată, mări, cum grăĭa,
Că'n departe auḑĭa
Un nechez ce nechezĭa
Şi se tot apropia.
Toma 'ncet mi se scula,
Peste câmpurĭ se uĭta
Şi zărĭa un hoţoman
Pe-un cal negru Dobrogean, [4]
Un cal sprinten voĭnicesc....
Plătĭa cât un cal Domnesc.
Hoţomanul nalt, pletos, [5]
Cum e un ştejar frunḑos,

Era Manea cel spătos
Cu cojoc mare, miţos,
Cu cojoc întors pe dos [6]
Şi cu ghióga nestrugită,
Numaĭ din topor cioplită.
El la Toma 'ncet venĭa
Şi din gură-aşa-ĭ grăĭa:
— Aleĭ! Toma Alimoş,
Boer din ţéra de jos,
Ce ne calcĭ moşiile
Şi ne stricĭ fêneţele?»
Boer Toma Alimoş
Îĭ da ploşca cu vin roş:
— Să trăescĭ, Mane fărtate! [7]
Dăţĭ mănia după spate,
Ca se bem în jumătate.» [8]
Manea cu stênga lua,
Cu drépta se înarma,
Paloşul din sîn scotea
Ş'aşa bine 'l învîrtea,
Ş'aşa bine mi'l chitĭa,
Că pe Toma mi'l tăĭa
Pe la furca peptuluĭ,
La încinsul brîuluĭ,
Deasupra buriculuĭ
Unde'ĭ greŭ voĭniculuĭ. [9]
Toma crunt se oţerĭa..

Manea 'n scărĭ se 'nţepenĭa
Dos la fugă şi punea.
«Aleleĭ! fecĭor de lele!
Căcĭ răpişĭ ḑilele mele!
De te-aş prinde 'n mâna mea,
Ḑile tu n'aĭ maĭ avea!»
Şi cum sta de cuvînta,
Maţele şi le-aduna,
In coşurĭ şi le băga,
Pe d'asupra se 'ncingea
Şi la Murgu-ĭ se ducea
Şi cu Murgu-aşa grăĭa
« — Aleleĭ! Murguleţ mic,
Aleĭ! dragul meŭ voĭnic!
De-aĭ puté la bĕtrâneţe
Cum puteaĭ la tinereţe!»
Murgul ochiĭ 'şĭ aprindea,
Nechezĭa şi rĕspundea:
— Eată cóma, saĭ pe mine
Şi de-acum te ţine bine
Să 'ţĭ arăt la bĕtrâneţe
Ce-am plătit la tinereţe!»
Toma ĭute încăleca,
După Manea se lua
Şi mereŭ, mereŭ striga:
«Aleleĭ! Murguleţ mic,
Aleĭ! Murgul meŭ voinic

Aşterne-te drumuluĭ [10]
Ca şi érba câmpuluĭ
La suflarea vêntuluĭ!»
Murgul mic se aşternĭa,
Manea 'n lăturĭ se zărĭa;
Toma răcnea şi turba:
«Tăĭatu-m'aĭ tâlhăresce,
Fugitu-mĭ-aĭ mişelesce;
De te-aş prinde 'n mâna mea,
Ḑile tu n'aĭ maĭ avea.
Stăĭ pe loc să ne întîlnim
Doue vorbe să grăim,
Doue vorbe oţelite
Cu paloşele grăite!»
Manea 'n lăturĭ tot fugĭa,
Eară Toma 'l ajungea
Ş'aşa bine mi'l chitĭa,
Că din fugă mi'l tăĭa
Jumĕtatea trupuluĭ
Cu treĭ cóste a negruluĭ!
Manea 'n doue jos cădea,
Toma Murguluĭ ḑicea:
«Aleleĭ! Murguleţ mic,
Aleĭ! dragul meŭ voĭnic!
Ochi'mĭ se păingenesc,
Noriĭ sus se învîrtescŭ:
Te grăbesce-alérgă, fugĭ,

Şi ca ghîndul se me ducĭ [11]
Colo'n zarea celor culmĭ,
La gropana cu cincĭ ulmĭ,
Că eŭ, Murgule, oiŭ muri,
Pe tine n'oĭ maĭ sări!
Ear când sufletul mĭ-oiŭ da,
Când nu te-oiŭ maĭ desmĭerda,
Din copită se-ţĭ facĭ sapă,
Lângă ulmĭ se-mĭ facĭ o grópă
Şi cu dinţiĭ se me-apucĭ,
În taĭniţă se m'aruncĭ.
Ulmiĭ că s'or clătina,
Frunḑa că s'a scutura,
Trupul că mĭ-a astupa!»

NOTE

[1] *Sus pe şesul Nistruluĭ*
Pe pămêntul Turculuĭ.

În partea Basarabieĭ de jos, ce purta numele de Bugeac.

[2] *Bătut în negru pămênt.*

Pămêntul din ţĕrile locuite de Romanĭ e vestit pentru cualitatea luĭ mănósă. E un soĭŭ de pămênt vegetal, negru şi gras, care dă róde îmbelşugate. De aceea Româniĭ l'aŭ sacrificat în gândul lor şi ĭĭ ḑicŭ *sfîntul pămînt! el te adăpostesce, el te învelesce!* Vechiĭ Romanĭ daŭ pămêntuluĭ numele de *mamă.*

[3] *Închinare-aş şi n'am cuĭ.*

Una din mulţumirile Românuluĭ e de a închina pân'a nu bé. Cuvintele obicĭnuite la asemene închinărĭ sunt: *Noroc să dee Dumneḑeŭ! şi la anul cu bine! voe bună in belşug şi cu opt boĭ la plug*, etc.

[4] *Pe un cal negru Dobrogean.*

Caiĭ din Dobrogea eraŭ cunoscuţĭ pentru cualitatea lor ca şi aceĭ din Bugeac. Eraŭ un soiŭ de caĭ sĕlbaticĭ crescuţĭ în câmpiile pustiĭ din Dobrogea şi de soiŭ tătăresc.

[5] *Hoţomanul, nalt, pletos.*

Pletele sunt un semn de bărbăţie în ochiĭ Românilor. Eĭ le pórtă lungĭ şi se mândresc de dînsele. Una din cele maĭ adîncĭ măhnirĭ ale flăcăilor ce sunt luaţĭ la óste este că disciplina militară îĭ silesce a se despărţi de podóba firéscă a capuluĭ.

[6] *Cu cojoc întors pe dos.*

Se ḑice de un om aprins de mânie, că şĭ-a *întors cojocul pe dos.*

[7] *Se trăescĭ, Mane, fărtate.*

Cuvîntul fărtat e compus din cuvintele fără şi tată şi însemnează bastard (?)

[8] *Ca se bem în jumĕtate*

Adecă se deşerteze plosca fie-care pe jumĕtate. Âncă o dovadă de plăcerea ce are Românul a împărţi cu altul bunurile, de care el se bucură.

[9] *Unde-ĭ greŭ voĭniculuĭ.*

Adecă unde atîrnă greutatea armelor purtate la pept, încingătóre.

[10] *Aşterne-te drumuluĭ*
Ca şi érba câmpuluĭ
La suflarea vêntuluĭ.

Icoana vie şi admirată de fuga caluluĭ. În tóte baladele, unde se pomenesce de alergărĭ de caĭ, poeţiĭ poporuluĭ se întrec în imaginĭ de o sublimă frumuseţe.

[11] În poveştĭ caiĭ Feţilor-frumoşĭ, întrébă tot de-auna cum se-ĭ ducă? *ca vêntul orĭ ca gândul?*

Uniĭ din cântăreţĭ numesc pe Toma Alimoş Toma a luĭ Moş şi adaogă următórele versurĭ la finitul baladeĭ:

«Şi se caţĭ, Murgule, 'n zorĭ
Se'mĭ găsescĭ vr'o doue florĭ
Şi la cap şi la picĭóre
Se'mĭ sĕdescĭ câte o flóre,
Una, flóre de bujor
Ce pare că arde 'n dor,
Şi alta de busuioc
Ce opresce mândra'n loc.
Apoĭ, dragă, să'mĭ nechezĭ,
Apoĭ se te depărtezĭ
Şi se mergĭ la câmp la noĭ
Unde-am născut amîndoĭ.

Nime frêul se nu-ţĭ pue
Nicĭ pe tine se se sue.
Ear de'ĭ vedea tu pe jos
Un voĭnic tiner, frumos
Cu per lung şi gălbior,
Se scíĭ că'mĭ e frăţior,
Tu se'l laşĭ, ca se se sue,
Mâna 'n cómă se ţĭ-o pue,
Şi se'l porţĭ, murgule, bine,
Cum m'aĭ purtat şi pe mine,
Şi se'l primbli aicĭ pe culmĭ
Tot la umbra istor ulmĭ!»

INELUL ŞI NAFRAMA

I

Fost'a, fost, un Crăişor
Tinerel, mândru fecĭor,
Cum e bradul codrilor
Sus pe vîrful munţilor.
De soţie şĭ-a luat
O copilă din cel sat.
Copiliţă Româncuţă,
Toţĭ vecinilor drăguţă,
Cu chip dulce, luminos,
Cu trup gingaş, mlădios,
Cum e flórea câmpuluĭ
In lumina sóreluĭ.
Eată luĭ că 'ĭ a sosit
Carte mare de pornit
La tabără de eşit.

El în suflet s'a mâhnit
Şi din gură a grăit:
«Draga mea, sufletul meŭ,
Ţine tu inelul meŭ.
Pune'l în degetul teŭ.
Când inelŭ-a rugini
Să scii, dragă, c'oĭu muri![1]
— De mĕ laşĭ plângând acasă,
N'aţĭ năframa de mătasă
Pe marginĭ cu aur trasă.
Aurul când s'a topi,
Să scii, frate, c'oĭu muri!»

II

El pe cal a 'ncălecat
Şi pe drum aŭ apucat.
Mers'a el pân' la un loc
Ş'a aprins un mare foc
In mijlocul codruluĭ
La fântână corbuluĭ.
Mâna 'n sîn el şĭ-o băga
La năframă se uĭta...
Inima-ĭ se despica!
«Dragiĭ meĭ, ostaşiĭ meĭ,
Puişorĭ vitezĭ de smeĭ!
Staţĭ pe loc de ospĕtaţĭ
Şi la umbră vĕ culcaţĭ.

Eŭ sunt gata de plecat,
A casă că mĭ-am uĭtat
Paloşul cel rotilat
Pe-o masă verde aruncat.»
Indĕrĕpt el a pornit,
C'un voĭnic s'aŭ întêlnit,
C'un voĭnic cu calul mic:
«— Noroc bun, tînĕr voĭnic!
Ce veste, de unde viĭ?
— Dacă vreĭ, Dómne, s'o sciĭ,
De altul póte-ar fi bine,
Dar e reŭ ş'amar de tine!
Tatăl tĕŭ că s'a sculat,
Ţéra 'ntrégă ne-a călcat
Pân' ce mândra ţĭ-a aflat,
Şi pe dîns' a aruncat
Intr'un tăŭ adînc şi lat!
— Na, voĭnice, calul meŭ
Să mi'l ducĭ la tatal meŭ.
De-a 'ntreba, unde sunt eŭ,
Tu să-ĭ spuĭ că eŭ m'am dus
Pe malul apeĭ, în sus
Şi că 'n apă m'am svîrlit
La copila ce-am ĭubit.»

III

Tatăl sĕŭ ţér' a sculat.
Tău 'ntreg de l'a secat

Şi copiĭ şĭ-a aflat
Amîndoĭ îmbrăţişaţĭ,
Pe nisip galbĕn culcaţĭ,
Amêndoĭ seninĭ la faţă
De păreaŭ că sunt în vĭaţă.
Atuncĭ Craiul s'a căit,
In mătasă ĭ-a 'nvĕlit
Şi 'n biserică ĭ-a dus
Şi 'n doue racle ĭ-a pus,
Racle mândre 'mpĕrătescĭ
Purtând semne latinescĭ.[3]
Şi pe dînsul l'a zidit
In altar la rĕsărit,
Pe ea 'n tindă l'asfinţit!
Ear din el, frate, a eşit
Un brad verde, cătinat,
Pe biserică plecat,
Şi din ea o viişóră
Inflorită, mlădióră
Ce din ḑiorĭ şi până 'n séră
Pe biserică s'a 'ntins
Şi cu bradul s'a coprins!
. . . .
Tună, Dómne, şi trăsnesce,
Tună 'n cine despărţesce
Dulcea dragoste 'nfocată
De-un fecĭor şi de o fată.

NOTE

[1] *Când inelŭ-a rugini,*
Se scĭĭ, dragă, c'oĭu muri.

In poveştile, în legendele şi în baladele românescĭ se găsesc o mulţime de ideĭ poetice şi de imaginĭ răpitóre, precum inelul ce ruginesce, şi aurul naframeĭ ce se topesce în ajunul mórtiĭ unuĭ om. Pe lângă minunile din povestĭ: palaturĭ de cristal zidite pe munţĭ de oţel, copacĭ crescuţĭ până în nuorĭ şi purtând în vêrful lor cuĭb de ḑină, ergheliĭ de caĭ sĕlbaticĭ ce es nóptea din sînul mărilor ca să pască poenile codrilor, paserĭ măestre ce aduc vestĭ de pe ceea lume, pajurĭ urieşe, a căror coĭburĭ sunt în fundul pămêntuluĭ, zmeĭ ce răpesc fetele de împĕraţĭ, şerpĭ marĭ ce staŭ culcaţĭ pe paturĭ de petre scumpe, érba feruluĭ, care deschide zăvórele cetăţilor, érba şérpeluĭ ce învie morţiĭ vindecându-le ranele, podurĭ de argint, cu copacĭ de aur, în care cresc mere de rubin şi cântă păserĭ de brilĭant, etc. etc., găsim mere de aur care, aruncate jos, se prefac în palaturĭ împĕratescĭ, furcĭ de argint, care torc singure, peatră de técă a sfinteĭ Mĭercurĭ, peria Sfinteĭ Joĭ, şi stergarul Sfinteĭ Vinerĭ, date de tustrele tineruluĭ Fet-frumos ca să-ĭ fie de ajutor, când l'ar ajunge Zmeiĭ. Pétră de técă aruncată în calea Zmeilor se schimbă într'o stâncă naltă până la cer, peria într'un codru des, în care nicĭ vêntul nu rĕsbate, stergarul într'o mare lungă şi lată ca faţa pămêntuluĭ. Zmeiĭ trebue se macine stânca, se dobóre codriĭ şi să sórbă apele măriĭ pentru ca se ajungă pe Fĕt-frumos.

In numerul semnelor considerate de Românĭ ca prevestirĭ de mórte maĭ sunt şi căderea stelelor, cântecul cucuvaeĭ, urletul cânilor, arătărĭ de nălucĭ, pocnirea lemnuluĭ icónelor din casă, stătutul cailor pe loc când aŭ a pleca la drum, etc.

[2] *Purtând semne latinescĭ*

Adecă înscripţie cu litere latine, precum se obicĭnuesce pe sarcofagurĭ.

O variantă a legendeĭ sună așa:

Trecu tótă primavara,
Trecu pe urmă și vara,
Inelul nu ruginĭa,
Nicĭ naframa se roșĭa,
C'amêndoĭ eraŭ în vieață,
Ea cu lacrime pe față,
El cu arma la rĕsboĭ,
Și se doreaŭ amîndoĭ.
Eată că'ntr'o diminéță,
Intr'o ḑi cu négră céță
Mândruliță se scula,
Fața albă îșĭ spăla,
La icónă se 'nchina.
Ș'apoĭ la inel căta.
Dar inelu'ĭ ruginit!
«Vaĭ! drăguțul mĭ-aŭ murit!»

Vorba bine nu sfîrșĭa
Și de cale se gătĭa,
Pe-un cal ager s'arunca
Și la taberă pleca.
Calul sbóră ca și vêntul
De cutrieră pămêntul.
Și când tóca 'n cer toca,
Ea prin taberă umbla,
Tot pe dragul eĭ căta
Și'l gasĭa, sermanul, mort,
Intins, veșted sub un cort.
Ea naframa 'șĭ-o lua,
De treĭ orĭ o săruta.
Capul, fața'șĭ învelĭa
Și pe loc mórtă cădea.

RADU CALOMFIRESCU

I

In oraş la Bucurescĭ
In curţĭ nalte şi Domnescĭ
Mândră masă e întinsă
Şi de marĭ boerĭ cuprinsă.
Dar în mijloc cine şede?[1]
Mircea Vodă 'n mijloc şede,
Şi la drépta luĭ se vede
Doĭ Căplescĭ şi treĭ Buzescĭ,
Zmeiĭ Ţeriĭ Românescĭ,
Purtătoriĭ oştilor
Şi fruntea boerilor.
Eĭ toţĭ beaŭ se veselĭaŭ
Şi pe Domn îl fericeaŭ,
Dar când fu despre beţie,
Despre dalba veselie,
Eată, nene, că sosĭa

Şi la Domn îngenunchĭa
Radul din Calomfirescĭ,
Zmeul Ţeriĭ Românescĭ,
Cu sluga luĭ, cu Nedea
Ce de mic îĭ tot dedea
Ajutor bun de putere
Şi cuvênt de mângâĭere.
«Domnule, Măria ta!
Fie cum oĭu cuvînta:
Iţĭ aduc ţie 'nchinare
Ca unuĭ frate maĭ mare,
Şi 'ţĭ doresc mereu să fiĭ
Cu isbîndĭ şi veseliĭ.
Dar sciĭ, Dómne, orĭ nu sciĭ,
Că Tatariĭ m'aŭ lovit
Şi Tătariĭ mĭ-aŭ robit
Copilaşiĭ,
Drăgălaşiĭ.
Măĭculiţa,
Drăguliţa.
Reŭ mĕ dóre inimĭóra
De copiĭ, de soţióra,
Dar mĕ dóre şi maĭ tare
De măĭcuţa ce mĕ are,
Că-ĭ creştină şi bĕtrână
Ş'a se-ajungă-a fi cadină,
De rîsul căpcânilor

Pîn casa păgânilor.[2]
Rogu-te, Măria ta,
Ce vroescĭ a m'ajuta,
Dă-mĭ ajutor pe Buzescĭ
Şi pe ceĭ tustreĭ Căplescĭ,
Purtătoriĭ oştilor
Şi fruntea boerilor!»
Mircea Vodă 'l asculta
Şi din gură cuvînta:
«Alei! Radule mişel!
Maĭ aştéptă tu niţel!
Până ce vom ospĕta,
Până ce ne vom culca,
Pâna ce ne vom scula,
Se vĕd ce vis om visa,
Ş'apoi ajutor ţĭ-om da!»
Radu buzele 'şĭ muşca
Şi la faţă se schimba.
«Se trăescĭ, Măria ta!
Ear dacă te-oĭu ascepta
Până ce îĭ ospĕta,
Şi până ce te-ĭ culca,
Şi până ce te-ĭ scula,
Se vedĭ ce vis îĭ visa,
Tătariĭ s'or depărta,
Păgubaş eĭ m'or lăsa!»

II

Radul iute 'ncăleca,
După dușmanĭ se lua
Cu sluga luĭ, cu Nedea
Ce de mic îĭ tot dedea
Ajutor bun de putere
Si cuvînt de mângâĭere.
Gonĭa el, mereŭ gonĭa,
Gonĭa, nu maĭ ostenĭa,
Nebĕut și nemâncat,
De dor mare frĕmêntat.
Când a fost a treĭa ḑi,
Pe Tătarĭ el îĭ zări,
Atuncĭ Nedea că grăi:
«Heĭ! stĕpâne Radule,
Ascultă-mĭ poveţile,
C'acum e pe vitejie
Pe vinceală saŭ robie.
Taie tu marginele,
Eŭ se taiŭ mijlócele;
Care-a scăpat de la mine
Să nu scape de la tine!»
In Tătarĭ eĭ se isbĭaŭ,
Vîrtej de mórte făceaŭ
Şi tăĭaŭ, nene, tăĭaŭ
Pe Tătarĭ îĭ risipĭaŭ,
Şi pe ceĭ robiţĭ scoteaŭ

Şi pe-a casă-ĭ trimiteaŭ.
Dar pe maĭcă-sa bĕtrână
N'o găsĭa 'n cétă păgână.
Radu 'n scărĭ se ridica
Ca vulturul se uĭta
Peste câmpiĭ Lăpuşniĭ,
Peste câmpĭ mereĭ pustiĭ,
Şi cum sta şi cum ochĭa,
Eată, nene, că zărĭa
Un cort mare şi rotat,
Cât un cort de împĕrat;
Şi 'n cort zărĭa pe-un Mîrzac,
Un Mîrzac de la Bugeac
Care 'n braţele-ĭ strîngea
O creştină ce plângea.
Fulger Radu se făcea,
Ca un fulger se ducea
Şi la cort se răpeḑĭa,
Pe Mîrzac 'l retezĭa
Şi în lance că'l lua,
Mort în câmp îl arunca.
Apoĭ vesel purcedea
Cu măsa şi cu Nedea,
Ce de mic îĭ tot dedea
Ajutor bun de putere
Şi cuvînt de mîngâĭere.

III

Eată la mijloc de cale,
La fântâna dintr'o vale,
Eată bună 'mpreunare
Cu cincĭ voĭniceĭ călare,
Cu Buzescĭ și cu Căplescĭ,
Zmeiĭ Țeriĭ Româneścĭ!
«Noroc bun și cale bună!
Ce vênt dulce vĕ adună
Și cu mine vĕ 'mpreună?
— Noĭ în cale țĭ-am eșit
C'avem dor de hărățit,[3]
Și la harță vitejéscă,
Și la jócă rĕsbóĭască.»
Eĭ la harță se luaŭ,
Pe jurămênt s'apucaŭ
Stĕpâniĭ se hărățéscă
Și slugile să-ĭ privéscă!
Incepea dar de călare
Harța cea din fuga mare
Paloșele zingănind,
Sulițele învîrtind,
Buzduganele cĭocnind
Și din gură chiuind.
Când de-odată ceĭ Buzeștĭ
Și cu ceĭ tustreĭ Căplescĭ
Peste Radu năvălĭaŭ,

Cu cincĭ lăncĭ îl străpungeaŭ,
Apoĭ capul îĭ tăeaŭ,
Pe-o tipsie îl puneaŭ
Şi la Domnul îl duceaŭ
Şi cu toţĭ aşa grăiaŭ:
«Aleĭ! Dómne, Dómne Mirce!
Aleĭ! Dómne mult voĭnice![4]
Radul de ar fi maĭ trăit,
Scaunul ţĭ-ar fi răpit!
Eată capu-ĭ, dă'l la corbĭ,
Şi copiiĭ luĭ fă-ĭ robĭ!»
Bine vorba nu sfârşĭa,
Eată, nene, că venĭa,
Sluga vechĭe, moş Nedea,
Cu măĭcuţa Raduluĭ
La scaunul Domnuluĭ,
Ş'amêndoĭ îngenuchĭa,
Şi, plângênd, maĭca ḑicea:
«Aleĭ! Dómne, Dómne Mirce,
Aleĭ! Dómne mult voĭnice!
Fă-mĭ dreptate, fă-ţĭ dreptate,
Radu că ţĭ-a fost bun frate,
Că eŭ, Dómne, din pĕcate,
M'am iubit cu taĭca teŭ
De-am făcut pe Radul meŭ!»
Domnul Mircea greŭ ofta
Pe bĕtrâna o scula,

Mâna dréptă-ĭ sĕruta
Şi pe loc dreptate-ĭ da.
El boeriĭ aduna
Şi de mórte-ĭ judeca.
Gâdele îĭ apuca,
Sus pe scară-ĭ aducea,
Un covor le aşternea
In genunchĭ îĭ tot punea,
Şi mâneca 'şĭ sufleca
Şi pala şĭ-o ridica
Şi capetele sbura,
Sbura pe scărĭ de-a dura,
Când Buzescĭ peste Căplescĭ,
Când Căplescĭ peste Buzescĭ.

NOTE

[1] *Dar în mijloc cine şede?*

O ḑicătóre ce trebue se esiste de pe timpul năvălirilor de limbĭ străine sună aşa: *se fiĭ tot-dea-una la mijloc de masă şi la colţ de ţéră.*

[2] *De rîsul căpcânilor.*

Româniĭ espuşĭ în vechime la necontenite năvălirĭ, de limbĭ străine ce lăsaŭ foc şi sânge în urma lor, deteră barbarilor numirea de Căpcânĭ, adecă, dihaniĭ cu trup de om şi cu cap de câne.

«In istoria luĭ Alecsandru Makedon se ḑice: De acolo merse Alecsandru cincĭ-spre'ḑece ḑile şi ajunse la o ţéră cu ómenĭ cu şépte picióre şi cu şépte mânĭ şi deteră fórte tare prin óstea luĭ Makedon; şi de aceea periră mulţĭ şi mulţĭ prinseră viĭ,

să-ĭ scóţă la lume pentru minune. Şi trecu ţéra lor în ḑece ḑile şi maĭ merse înainte şi ajunse la o ţéră cu ómenĭ câtcăunĭ (căpcâunĭ), dinainte cu obraz de om, ear dindĕrĕpt cap de câne ce latră cânesce.»

[3] *C'avem dor de hărăţit.*

Veḑĭ nota 10 din balada a luĭ Mihu Copilul.

[4] *Aleĭ! Dómne, Dómne Mirce!*
Aleĭ! Dómne mult voĭnice!

Mircea cel bĕtrân a ţinut multe resbóie cu Turciĭ şi a fost pururea învingĕtor. El a domnit 29 anĭ, a zidit monăstirile Cotména şi Cozia şi a fost îngropat în acésta de pe urmă.

In tractatele sale de alianţă cu regele Polonieĭ Vladislav, Mircea se întitula astfel: «Mircea, din mila luĭ Dumneḑeŭ Voivodul Valahieĭ, Ducsul Făgăraşuluĭ şi al Omlaşuluĭ, Comitul Severinuluĭ, Despotul Dobrodiciuluĭ şi Domnul Drăştioruluĭ, etc.

GHEMIŞ

I

Frunḑa verde de-aluniş;
Tace cucul la răriş,
La răriş, la cărpeniş
De frica celuĭ Ghemiş,
Că de-ĭ mic şi ghemuit,
Are faţa de 'ngrozit,
Şi de-ĭ mare cât un ghem,[1]
Turciĭ toţĭ de el se tem.
Cât a fost vara de mare,
El a mas pe la coşare
Cu vînĕta cea frumósă,
Eapă scurtă şi vînósă
Cu dungĭ negre pe spinare
Şi scânteĭ de foc în nare.
Ea-ĭ ogarcă pe sub fóle[2]
Cât alérgă nu dămóle,

Şi'ĭ locustă săritóre...
Unde-o vede, Ghemiş móre!
Intr'o ḑi Ghemiş punea
Şepte buţĭ alăturea,
Cu vînĕta le sărĭa,
Pe vînĕta o spetĭa!
Ear Ghemiş ca un nebun
O lega de un alun
Şi treĭ ḑile o plângea,
Nicĭ că se maĭ mângâĭa!
Apoĭ, mări, se 'ndrăcĭa
Colé'n vale se ducea,
O falangă 'n drum scotea[3]
Pe drumeţĭ pe toţĭ bătea
Ca se-ĭ spue de sciea,
Dacă în lume cunoscea
Alt fugar ca vînăta,
Să-ĭ se drégă inima.
Când la urma tuturor
Eată-un biet de cerşitor[4]
In spinare cu desag
Şi în mână c'un toiag.
Ear Ghemiş cum îl vedea
La pământ îl întindea,
De falangă mi'l lega
Şi'l bătea şi tot striga:
«Mĕĭ sărace, sărăcilă,

De când umbli cerênd milă,
Vědut-aĭ în calea ta
Vre-un cal bun ca vînăta?
— Stăĭ, jupâne, nu maĭ da,
Că ţi-oĭu spune tot ce sciŭ.
Eŭ cunosc un bidiviŭ
La cel paşa din Măcin,[5]
Care bea rachiŭ şi vin!»[6]

II

Ghemiş iute purcedea,
Luntre mică el prindea,
Latul Dunăriĭ trecea,
La Măcin de se ducea
Şi 'n cetate el intra,
Ear de pitic ce era
Nime 'n sémă nu'l băga,
El la grajdĭŭ şi alerga,
Grajdul Miralaĭuluĭ[7]
In dosul seraĭuluĭ,
Şi la pîndă se punea,
In gunoĭu se ascundea.
Când fu despre cântătorĭ
Pân' a nu resări zĭorĭ;
Ghemiş iute se trezi
Şi 'ncepea a nechezi
Cum nechéză iepele,
Iepele sirepele.

Armăsarĭul l'audĭa,
Se 'ncorda şi nechezĭa,
De la ĭesle se smuncĭa,
Peste zid uşor trecea
Şi sburând voĭos venĭa.
Éar Ghemiş îl viclenĭa
Pân' de cómă 'l apuca,
Apoĭ ĭute 'ncăleca
Şi numaĭ o fugă-ĭ da
Pân' la soră sa Manda.
«Bună ḑiua, surióră,
De eştĭ bună bunişóră,
Fiĭ de inimă voĭósă
Şi de óspe bucurósă.[8]
— Bun sosit, frate Ghemiş!
Bine făcuşĭ că venişĭ,
Dar maĭ bine, ḑeŭ, făceaĭ,
Dacă-aice nu veneaĭ.
Că duşmanu-ţĭ de cumnat
Chĭar pe cruce s'a jurat
Să te dea la Turcĭ legat
Pentrŭ-o palmă ce mĭ-aĭ dat,
Când cu el m'am cununat!
— Să n'aĭ grijă, soro dragă,
Că cu mine nu-ĭ de şagă,
De mine care se légă,
Sângele în trup i se 'nchĭagă.»

III

Eată că se 'nainta
Şi pe prag se arăta
Cel cumnat jurat, hain
Ce venĭa de la Măcin.
«Aferim, frate Ghemiş,[9]
Bine făcuşĭ că venişĭ
Amêndoĭ să veselim,
Ca fraţĭ bunĭ să ne cinstim.
Fă, nevastă, dute, adă
Vin de cel ce fĭerbe 'n cadă
Să ne cinstim óspele,
Să recorim fratele.»
Manda vinul aducea,
La bĕut eĭ să 'ntrecea,
Pân' ce unul să 'mbĕta
Şi 'n somn greŭ se cufunda.
Iar cumnatul cel hain,
Tufecciul din Măcin[10]
Pe Ghemiş îl fereca,
La seleafu-ĭ se pleca,
Pistólele-ĭ le-apuca,
De érbă le descărca,
Cu cenuşă le 'ncărca,
Apoĭ ĭute alerga
Şi la Turcĭ veste le da.
Turciĭ casa 'nconjura

Şi 'n casă buluc intra,[11]
Eară sora luĭ Ghemiş
Punea salbă şi beniş
Şi 'ntre Turcĭ se arăta
Şi din gură cuvênta:
«Turcilor, spahiilor,
Nu daţĭ vênt săbiilor
Pân' a nu mĕ plăti eŭ
De Ghemiş, fratele meŭ,
Cu o palmă ce mĭ-a dat,
Când bărbatul m'a luat.»
Bună palmă-atuncĭ îĭ da
Cât Ghemiş se deştepta,
Şi pe Turcĭ cât îĭ zărĭa,
In picĭóre drept sărĭa,
Şi pistólele 'ntindea,
Dar nicĭ unul s'aprindea!
Dacă vedea şi vedea
Iataganul apuca,
Pintre Turcĭ se arunca,
Pintre Turcĭ cale 'şĭ făcea
Şi la grajd el se ducea
Chiuind şi nechezind,
Iataganul învîrtind.
Armăsărĭu 'l auḑĭa,
Armăsarĭul nechezĭa,
La Ghemiş sburând venĭa

Şi 'n genuchĭ el se punea.
Ghemiş ĭute 'ncăleca
Şi spre Dunărea pleca.
Apa 'n doue despica
Se sălta din val în val,
Pân' sosĭa la cela mal!

NOTE

[1] *Şi de-ĭ mare cât un ghem.*

In poveştile poporale esistă o fiinţă fantastică ce se numesce *Statul palmă, barba cot,* adecă cu statul nalt de o palmă şi cu barba lungă de un cot. El trăesce sub pămênt şi umblă călare pe un epure schĭop. Ghemiş, mare ca un ghem, a fi negreşit rudă cu el.

[2] *Ea-ĭ ogarcă pe sub fóle.*

Adecă are formă de ogar, făcută pe alergare.

[3] *O falangă 'n drum scotea.*

Pedépsa barbară a falangăĭ s'a aplicat în ţéră în timpul domnieĭ fanarioţilor. Nenorocitul osândit la acéstă pedépsă primĭa loviturĭ de bicĭu orĭ de vergĭ pe tălpile piciórelor, în vreme-ce piciórele luĭ eraŭ strîns legate de un drug numit falangă, şi ridicate în sus.

[4] *Eată un bĭet de cerşetor.*

In ţĕrile nóstre e fórte rar de a găsi un cerşetor român, căcĭ cerşetoria e considerată ca o meserie ruşinósă. A ajunge pe la uşile străinilor este cea maĭ mare nenorocire pentru un om; prin urmare e o fórte crudă ocară cuvêntul de *calic.* — Cerşetoriĭ din ţĕrile nóstre sunt maĭ toţĭ străinĭ, şi ceĭ maĭ mulţĭ din eĭ Ruşĭ porecliţĭ Rusnacĭ.

Cu tóte aceste, până la Domnia luĭ Ión Sturza calicimea din

ţéră era óre-cum privileghĭată prin hrisov Domnesc şi poseda în Iaşĭ un foburg numit mahalaua Calicimiĭ. Ea avea dreptul de lua parte la cortejul înmormêntărilor. Brésla calicilor era representată la acele triste ceremoniĭ prin ómenĭ aleşĭ din sînul eĭ, care purtaŭ toégurĭ gróse de céră zugrăvită cu florĭ şi poleită. Toégurile înse eraŭ atât de gróse, că de abia doĭ ómenĭ puteaŭ se ducă câte unul pe umerile lor.

[5] *La cel paşă din Măcin.*

Oraş mic aprópe de malul drept a Dunăriĭ, în Dobrogea.

[6] *Care bea rachiŭ şi vin.*

Legea luĭ Mohamed opresce beutura vinuluĭ şi a rachiuluĭ.

[7] *Grajdĭul Miralaĭuluĭ.*

Miralaĭa însemnéză la Turcĭ rangul de Colonel.

[8] *Şi de óspe bucurósă.*

Datina ospeţieĭ e una din cele maĭ vechĭ şi maĭ sfînt păḑite la Românĭ. Când sosesce un străin pe pragul caseĭ unuĭ om, el ḑice până a nu intra: *Bucuroşĭ de óspeţĭ?* şi-ĭ rĕspunde tot-déuna: *Bucuroşĭ!*

[9] *Aferim, frate Ghemiş.*

Aferim turcesce, sinonim de bravo.

[10] *Tufecciul din Măcin.*

Cuvênt turcesc, care însemnéză fabricant de arme.

[11] *Şi 'n casă buluc intra.*

Adecă da năvală în casă cu gramada. Buluc e un cuvênt turcesc, care s'a pripăşit în ţéră de când cu năvălirile Turcilor, dar începe a se perde din limba nóstră ca multe alte cuvinte slavone şi grecescĭ lăsate în urma lor de ocupările Rusescĭ şi de fatala domnire a Fanarioţilor.

OPRIŞANUL

I

Colo 'n ţéra Muntenéscă,
Ţéră dulce, românéscă
Ca şi cea Moldovenéscă,
In oraş la Bucurescĭ
Sunt curţĭ nalte şi Domnescĭ,
Ear în curţĭ o salā mare,
Unde şede la prânḑare
Mihnea Vodă cel cruntat
De boerĭ încungĭurat.
«Boerĭ marĭ, boerĭ de rînd!
(Ḑice Domnul închinând)
Toţĭ mâncaţĭ, cu toţiĭ beţĭ
Şi cu bine petreceţĭ;
Numaĭ unul poftă n'are
De bĕut şi de mâncare,
Cantar, slutul, armaş mare!
Orĭ bucatele nu·ĭ plac,

Orĭ de noĭ nu-ĭ este drag!»
Boerimea 'ncet rîdea,
Ear Cantarĭul rĕspundea:
«Aleĭ! Dómne Mihnule,
Mihnule netihnule![1]
Aleĭ! tu stăpînul meŭ,
Lumina-te-ar Dumneḑeŭ!
Bucatele tale 'mĭ plac
Şi de óspeţĭ îmĭ e drag,
Dar unde s'aŭ pomenit,
S'aŭ vĕḑut, şi auḑit
Doue săbiĭ într'o técă
Doĭ Domnĭ în ţéră săracă?
Măria ta 'n Bucurescĭ,
Oprişanu 'n Stoenescĭ!
Ce-am vĕḑut la Oprişanul
N'am vĕḑut nicĭ la Sultanul,
Că el are 'n câmp, la sóre
Miĭ şi sute de mióre...
Es în vara fătătoare;
Berbecĭ are sute 'ntregĭ
Cu coḑile pe telegĭ,
Si cĭobanĭ tot înarmaţĭ,
Cu postavurĭ îmbrăcaţĭ
De nu creḑĭ că sunt cĭobanĭ,
Ci chĭar neaoşĭ Căpitanĭ.
Nu-mĭ e cĭudă de asta,

Cât mĭ-e cĭudă de alta;
Oprişanul âncă 'şĭ are
Hergheliĭ în numĕr mare,
Doue, treĭ, cincĭ miĭ de epe
Tot alese şi sirepe.
Pintenóge la picĭóre,
Cu cergĭ albe pe spinare
Şi cu doĭ mânzĭ fie-care,
Nu mĭ-e cĭudă de asta,
Cât mĭ-e cĭudă de alta:
Oprişanul are 'n sat
Ogar, copoĭ de vênat,
Cu sgărḑĭ late, ţintuite,
Pe la marginĭ poleite,
Şi maĭ are grajdĭurĭ marĭ
Cu cincĭ-ḑecĭ de armăsarĭ,
Jumĕtate arabescĭ
Şi ceĭ lalţĭ Moldovenescĭ!
Nu mĭ-e cĭuda de asta,
Cât mĭ-e cĭudă de alta:
Scutarĭul luĭ Oprişan
N'are faţa de ţĕran;
Pe deasupra-ĭ cu suman
Dar pe trup are caftan,
Şi cârligu-ĭ de scutar
Nu-ĭ de-alun, nicĭ de stejar,
Ci de aur tot săpat,

Cu petre scumpe lucrat,
Şi 'n vîrful cârligului
Sub mâna Scutarĭului
Este-o pétră nestimată
Ce plătesce lumea tótă!
—De-ĭ aşa, cum ḑicĭ, Căntare,
Lasă prânḑul, saĭ călare
Şi 'ntr'o fugă să te ducĭ
Pe-Oprişanul să'l aducĭ
Cu tóte podóbele,
Cu tóte averile
Să-şĭ dea socotelile!»
Ast-fel Domnul poruncĭa!
Cantar vesel se ducea
La cel sat, în Stoenescĭ,
Unde sunt averĭ Domnescĭ.
El acolo cum venĭa
Cu scutarĭul se 'ntêlnĭa
Şi porunca-ĭ arăta
Şi din gura cuvînta:
«Mîhnea-Vodă 'n Bucurescĭ
Face praznice Domnescĭ;
Toţĭ boeriĭ credincĭoşĭ
Şi de pace bucuroşĭ
Lângă Domn s'aŭ adunat
Şi pahare-aŭ închinat.
Numaĭ unul n'a venit,

Oprişanul cel vestit!
De-ĭ vrăjmaş şi om de cértă,
Mihnea Vodă-acum îl értă
Şi'l poftesce ca să vie
Ca un frate la Domnie!»

II

Oprişanul, credincĭos
Şi de suflet omenos,
Se pornĭa din Stoenescĭ
Ş'ajungea la Bucurescĭ
Nóptea pe la cântătorĭ,
Pân' a nu rĕsări ḑorĭ.
Mihnea Vodă adormit,
Dormĭa pe un pat aurit
In cameră 'ntunecată
Tot cu şalurĭ 'mbrăcată.
Dar de-odată se trezĭa
Şi la slugĭ aşa grăĭa:
«Slugĭ, aproḑĭ, copiĭ de casă!
Voĭ dormiţĭ şi nu vĕ pasă
Sórele c'a resărit
Şi pe mine m'aŭ trezit.
Dar voĭ óre nu gândiţĭ,
Când în somn vĕ leneviţĭ,
Că am ţéră de domnit,
Judecăţĭ de sĕvêrşit
Şi boerĭ de boerit?»

Toţĭ aproḑiĭ se trezĭa
Şi luĭ Vodă rĕspundea:
«Rĕmăĭ, Dómne, liniştit!
Sórele n'a rĕsărit,
Dar în locu-ĭ a sosit
Oprişan din Stoenescĭ
Cu averĭ împĕrătescĭ.
El în curte a intrat,
De zebrea a aninat
On cârlig de împĕrat
Cu petre scumpe lucrat
Ce lucesce ca un sóre
Intr'o ḑi de sĕrbătóre.»
Mihnea Vodă se scula,
Faţa albă îşĭ spăla,
Barba négră 'şĭ peptena
La icóne se 'nchina,
Apoĭ el se inarma
Şi pe Oprişan chema!
«Oprişan din Stoenescĭ!
Cu dreptul să ne grăĭescĭ:
Ce-aĭ făcut de-aĭ adunat
Averĭ marĭ de împĕrat,
In cât nu numaĭ averĭ
Dar aĭ şi scutarĭ boerĭ?
— Dumneḑeŭ mĭ-a ajutat!
Şi eŭ mi le-am adunat

Din darul Sfinţieĭ sale,
Din mila Măriei tale!
— Nu'l crede, Măria ta!
(Cantarĭul atuncĭ striga.)
El mie s'a lăudat,
Că avere-a adunat
Numaĭ din puterea luĭ,
Nu din mila Domnuluĭ.
Dar n'am cĭudă de asta,
Cât am cĭudă de alta:
Oprişanul mĭ-a spus mie,
Că aştéptă ca să-ĭ vie
Firman de la 'mperăţie
Să te scótă din Domnie.»
Mihnea Vodă se 'ncrunta
Şi din gură cuvînta:
«Pân' a veni firmanul
Peară 'ntêĭu Oprişanul!
Jos la pórtă să'l duceţĭ
Şi capul să i-l tăĭeţĭ!»
De vrăjmnş ce mult era
Armaşul se bucura,
Ca o fĭară să-arunca,
Pe Oprişanu 'l apuca
Şi pe scărĭ îl imbrâncĭa
Şi la mórte mi'l ducea!
Când la pórtă, frate, eată,

Un rădvan că se arată
Tras de şése telegarĭ,
Negri, agerĭ armăsarĭ
Cu coḑĭ lungĭ şi cóme marĭ.
Ear în întru o bĕtrână
Cŭ-o icónă sfîntă 'n mână
Şi cu haine mohorite
Şi cu pletele albite.
Pe-Oprişan cât ea'l vedea
Sus la Domnul se ducea,
Şi 'ngenunchĭ trupu'şĭ frângea
Şi grăind amar plângea:
«Aleĭ, Dómne, fĕtul meŭ!
Nu te erte Dumneḑeŭ
Să omorĭ pe Oprişanul,
Că-ĭ peri până la anul?
Sciĭ tu, Mihneo, orĭ nu sciĭ
Că 'n ḑiua Sfinteĭ Mariĭ
Era, Dómne, ca să-ţĭ vie
Firman de la 'mpĕrăţie
Să te scótă din Domnie?
Ş'aveaĭ parte de firman
Făr' de bĭetul Oprişan,
Care 'n cale ĭ-a eşit
Şi 'ndĕrĕpt l'a napoit,
Dăruind chĭar pe vizir
Cu-armăsarĭ de la misir,

Şi cu pungĭ de banĭ o mie
Să te lasă pe Domnie!»
Oprişanca nu sfîrşĭa,
Mihnea 'n curtea luĭ eşĭa
Poruncind la toţĭ să saie
Pe-Oprişan ca să nu'l taie.
Dar Cantar, Armaşul mare,
Işĭ făcuse resbunare;
Şi capul nevinovat
Zăcea 'n ţernă aruncat
Lângă trupul resturnat!
Vaĭ de omul cu pĕcat!
De pĕcat e alungat
Şi nu putea fi scăpat!
Vênḑătorul de Armaş
Fĭară crudă, om pismaş,
Fost-a gol legat la sóre
Şi de mânĭ şi de picĭóre,
Gol legat de coḑĭ de epe,
De patru epe sirepe,
Care când se opintiră,
In patru părţĭ se isbiră
Şi 'n patru îl despărţiră!

NOTE

[1] *Aleĭ! Dómne Mihnule,*
Mihnule netihnule.

Acest cuvînt vechĭu, *netihnu,* trebue să vie negreşit de la *tihnă (odihnă)* şi se însemneze prin urmare *neastêmpĕrat; frĕmêntat de grijĭ.*

Şi în adevĕr un cronicar român face următórea descriere despre Mihnea Vodă.

«Mihnea, fecĭorul luĭ Dracu armaşul, cum apucă Domnia, îndată se desbracă lupul de pelea cea de oae şi-şĭ astupă urechile ca aspida şi ca vasiliscul. Ear arcul şi'l încordă şi găti de a săgeta, şi sabia şĭ-o fulgera, şi mâna şĭ-o întărĭa spre rane! şi prinse pe toţĭ boeriĭ ceĭ marĭ şi aleşĭ, şi-ĭ munci cu multe muncĭ şi cumplite şi le lua tótă avuţia, şi se culca cu jupânesele şi cu fetele lor înaintea ochilor lor. De aci unora le-a tăĭat nasurile şi buzele, pe alţiĭ ĭ-a înecat şi pe alţiĭ ĭ-a spânzurat. Ear el se îmbogăţĭa şi cresce ca cedrul până la cerĭu» etc.

ROMÂN GRUE GROZOVANUL

I

Sus, pe câmpul Nistruluĭ,
Sub pólele ceriuluĭ,
La códa Ialpeuluĭ, [1]
Unde fat zmeóĭcele [2]
Şi s'adun zernóĭcele,
Şi s'adapŭ leóĭcele,
Multe's, frate, şi maĭ multe
Corturĭ marĭ, corturĭ mărunte!
Ear în chĭar mijlocul lor
Nalţă-se-un cort de covor,
Un cort mare şi rotat,
Poleit şi narămzat,
Cu ţeruşĭ d'argint legat,
Par'că-ĭ cort de împĕrat! [3]
Dar inuntru cine şede?
Dar în el cine se vede?

Chiraĭ hanul cel bĕtrân [4]
Cu hamger bogat la sîn.
Mulţĭ Tătarĭ staŭ împregiur
Cu ochĭ micĭ ca ochĭ de cĭur,
Şi staŭ toţĭ îngenuchĭeţĭ
Pe covor cu periĭ creţĭ.
Ear la uşa cortuluĭ
Sub stejarul mortuluĭ [5]
Este-un bĭet Român legat,
Legat strîns şi ferecat
Ca un mare vinovat.
Român Grue Grozovanul,
Român Grue Moldovanul,
Care-a sărăcit pe Hanul.
Doĭ Tătarĭ ţeapa-ĭ gătescŭ,
Doĭ amar mi'l chinuescŭ,
Dar el cântă 'n nepăsare,
Par'că-ar fi la masă mare,
Şi dă semn de veselie,
Par'că-ar fi la cununie!...
Eată Mirzăciţele [6]
Şi cu Tătăriţele
Că la hanul năvălescŭ
Şi cu tóte-aşa-ĭ grăescŭ:
«Aleĭ! Dómne Han bĕtrân
Cu hamger bogat la sîn!
Fă cu Grue ce veĭ face,

Sufletul să ni se 'mpace,
Că de când s'a ridicat
Şi 'n Bugeac Grue-a intrat,
Mulţĭ Tătarĭ el ţĭ-a stricat
Şi Tătarce-a vĕduvit,
Fete marĭ aŭ bĕtrânit,
Bugeacul l'a pustiit,
Bugeacul pe jumĕtate
Şi Crimul a treĭa parte!»
Ghiraĭ Hanul cel bĕtrân
Trage pala de la sîn
Şi cu glas crunt de păgân [7]
Dice luĭ Grue Român:
«Aleĭ! Grue vitéz mare!
De la mine n'aĭ ertare.
Spune 'n calte-adevĕrat,
Mulţĭ Tătarĭ tu mĭ-aĭ stricat?
— Aleĭ! Dómne Han bĕtrân,
Lasă cel hamger la sîn,
Că eŭ sunt puĭu de Român
Şi nu'mĭ pasă de-un păgân!
De-ĭ ertare saŭ de nu-ĭ,
Tot cu dreptul vreŭ să'ţĭ spuĭ,
Că de când m'am ridicat
Şi 'n Bugeac eŭ am intrat,
Mulţĭ Tătarĭ, ḑĕŭ! ţĭ-am stricat
Şi Tătarce-am vĕduvit,

Fete marĭ am bĕtrânit
Şi Bugeac am pustiit
De bahmeţĭ l'am sărăcit,[8]
Bugeacul pe jumĕtate
Şi Crimul a treĭa parte.
Ear Nistrul când l'am trecut,
Pod pe dênsul am făcut,
Ca să duc, să car la noĭ
Averile de la voĭ;
Să duc care mocăneştĭ
Cu copile Mirzăceştĭ
Şi cu róbe Tătăreştĭ.
Aleĭ! Dómne Han bĕtrân,
Lasă cel hamger la sîn
Şi'mĭ dă mórte de Român,
Nu'mĭ da mórte de păgân.
Las' să mĕ mărturisesc [9]
Şi de suflet să'mĭ grijesc
La un popă creştinesc,
Care ḑice din psaltire
În cea sfîntă monăstire,
Că mult sunt eŭ vinovat,
De păcate încărcat;
C'am trăit cu sora ta
Ş'am răpit pe fiĭca ta
Ş'am ucis pe frate teŭ, [10]
Viteaz mare cât un leŭ,

Care-a fost duşmanul meŭ!
Ghiraĭ Hanul cel bĕtrân
Uĭtă hamgerul la sîn
Şi cu glasul oţerit
Pe loc aŭ şi poruncit
La Mîrzacĭ de ceĭ maĭ marĭ
Şi la cincĭ-ḑecĭ de Tătarĭ,
Pe Grue să'l ducă 'ndată
La cea Monăstire naltă!

II

Tătărimea purcedea
Şi pe Grue mi'l ducea
La cel popă creştinesc,
Sfînt cu chipul omenesc,
Care ḑice din psaltire
În cea sfîntă Monăstire.
Dacă vedea şi vedea
Grue vreme nu perdea,
Doue crucĭ numaĭ făcea,
Doamne ajută! el ḑicea,
Bardă 'n mână apuca
Şi 'n Tătarĭ se arunca
Ca un vînt înviforat
Într'un lan de grâŭ uscat.
Aman! eĭ cu toţĭ răcnĭa [1]
Şi din faţă-ĭ toţĭ perĭa!
Dacă vedea şi vedea,

El în grabă se ducea
Chĭar la grajdul Hanuluĭ,
Hanuluĭ Tătaruluĭ.
Când la grajd el ce zărĭa?
Un bahmet ce tot sărĭă,
Un căluţ cam pătrărel,
Eşĭa 'n vară cincărel.
Grue mi'l apropia,
Mâna 'n cómă că-ĭ punea
Şi 'n podele 'l asvîrlĭa:
Aşa cal nu-ĭ trebuĭa!
Dar colo, cât colo 'n fund
Eată-un negru cam rotund,
Care soare n'a vĕḑut
De când măsa l'a făcut. [12]
La el Grue se ducea,
Mâna 'n cómă că-ĭ punea
Din loc nicĭ că mi'l clîntĭa!
Aşa cal îĭ trebuĭa.
El afară mi'l scotea,
Frumuşel mi'l înşăŭa,
Înşăŭa şi 'l înfrîŭa,
Şi pe ochĭ îl săruta
Şi pe dînsul s'arunca.
Treĭ desbinurĭ că mi-ĭ da,
Scânteĭ verḑĭ din ochiĭ îĭ da, [13]
Şi de-odată s'arăta

Chĭar la ușa cortuluĭ,
Sub stejarul mortuluĭ.
Ghiraĭ Han, cât îl vedea,
Ofta greŭ și mi-ĭ ḑicea:
«Aleĭ! Grue, viteaz mare!
De la mine aĭ ertare,
De vreĭ numaĭ să te prinḑĭ
Negrul meŭ să nu mi'l vinḑí,
Să nu'l vinḑĭ la Ungurean,
Nicĭ la Turc Ţarigrădean,
Să nu-l vinḑí nicĭ la Litean [14]
Că Liteanu-ĭ om viclean.
Ci să'l vinḑĭ la un Român,
Că-ĭ om drept și bun stăpân
Și de mână maĭ dănos
Și de suflet maĭ duĭos. [15]
El pe negrul de-a avea,
Tot de nunţĭ mi l'a ţinea.
Eŭ la dînsul l'oĭu vedea
Orĭ la nunţĭ orĭ la rĕsboĭu
Când ne-om lupta noĭ cu voĭ.
El că mi l'a dărui
Saŭ că i l'oiŭ cumpăni
De treĭ orĭ cu Veneticĭ,
Veneticĭ de câte cincĭ.» [16]
Român Grue cam rîdea
Și din gură rĕspundea:

«Aleĭ! mări Han bĕtrân!
Orĭ nu sciĭ că sunt Român?
De's Român, sunt frate bun[17]
C'orĭ ce cal vitéz nebun!
Ear de aĭ bahmeţĭ fugarĭ
Şi de aĭ voĭnicĭ Tătarĭ,
Bahmeţĭ ĭuţĭ să mĕ gonéscă,
Tătarĭ crunţĭ să îndrăsnéscă,
Dă-le voie, dă-le scire
După mine să se înşire
Şi s'alerge să m'ajungă
Pe câmpia astă lungă.»

III

Ghiraĭ Hanul semn dedea,
Tătărimea purcedea
Pe cel câmp nemărginit
Cu negară învelit
Şi cu troscot coperit.
Tătărimea se 'nşira
Şi fugind se resfira
Câte unul, unul, unul
După negruşor nebunul.
Negrişor fugĭa, fugĭa,
Cum se fuge nu fugĭa,
Ci sărĭa tot epuresce
Ş'alerga tot ogăresce,
Nechezând tot voĭnicesce.

Aleĭ! voĭ Tătarĭ păgânĭ,
Vi s'aŭ stins ḑiua de mânĭ!
Eată Grue dă 'napoĭ
Şi s'aruncă pintre voĭ
Ca un vênt înviforat
Intr'un lan de grâŭ uscat;
Şi cu negruşor nebunul
Ve ĭe unul câte unul
Şi din fugă vĕ cosesce
Şi vĕ taĭe chip snopesce[18]
Şi de-averĭ vĕ curăţesce
Şi de bólă vĕ scutesce
Şi vĕ lasă 'n urma luĭ
Ca momîi de-a câmpuluĭ!
Apoĭ Grue se pornesce
Şi 'n Moldova se ivesce
Ca un sóre ce 'ncălḑesce
Incălḑesce şi rodesce,
Că mult bine 'n lume face
Sufletul să şi'l împace.
Creştinéză[19]
Şi botéză,
Dă de fin
Câte-un cretin
Şi de fină
O tretină.
Şi cunună fete marĭ

Fără grijă de Tătarĭ,
Şi ridică Mănăstirĭ
Pentru timp de năvălirĭ,[20]
Ear pe negrul sprintenel
Il face frate cu el,
Că Românu-ĭ frate bun
C'orĭ ce cal vitéz nebun!

NOTE

[1] *La códa Ialpeuluĭ*

Ialpeŭ, rîŭ din Basarabia ce se varsă în lacul numit Ialpug.

[2] *Unde fat Zmeóĭcele,*
Şi s'adun Zernóĭcele.

Fiinţe fantastice, care jócă un mare rol în basmele poporuluĭ.

[3] *Par'că-ĭ cort de împĕrat.*

In broşura ântêiŭ a baladelor tipărite în Iaşĭ la anul 1852, se ḑice:

Un cort mare şi rotat,
Mult e mândru naramzat,
De ţeruşĭ de argint legat
Cu sforĭ albe de matasă...
Par'că-ĭ cort de 'mpĕrătésă.

[4] *Ghiraĭ Hanul cel bĕtrân.*

Hanul de Tătarĭ purta numirea de Ghĭeraĭ, ca un titlu de suveranitate, după numele celuĭ dântêiŭ şef al Tătarilor, care aŭ luat Crimul.

[5] *Sub stejarul mortuluĭ.*

Tradiţia poporală spune de un copac locuit de sufletul unuĭ om ce fusese spânḑurat de crengile luĭ. Orĭ cine adormĭa la

umbra acelui arbore, făcea visurĭ de mórte, care se împlinĭaŭ până în treĭ ḑile. Póte că stejarul mortuluĭ din baladă să fie chĭar acel din tradiţie.

[6] *Eată Mirzăciţele*
Şi cu Tătăriţele,

Adecă nevestele Mirzacilor şi a Tătarilor de glótă. Mirzacĭ eraŭ de sânge hănesc şi formaŭ o castă puternică între Tătarĭ. Numele lor era Myrza.

[7] *Şi cu glas crunt de păgân.*

Românii dau numele de păgân la tóte némurile ce nu eraŭ de religea luĭ şi cu care să găsĭaŭ în lupte.

[8] *De bahmeţĭ l'am sărăcit.*

Bahmet saŭ bahamet, cuvênt de origină tatară, ce denumesce caiĭ din Bugeac.

O mare parte din Basarabia pórtă numele de Bugeac, de pe timpul năvăliriĭ Tătarilor în sînul eĭ, în urma mórţiĭ luĭ Stefan Vodă. Câmpiile Bugeaculuĭ hrănĭaŭ înainte un soiŭ de caĭ sĕlbaticĭ ce eraŭ fórte apreţuiţĭ de Turcĭ şi de Tătarĭ. Asemenea şi în Dobrogea, pe malul drept a Dunăriĭ, în faţă cu Basarabia de jos, să găsĭau hergheliĭ de soiŭ bun. Caiĭ ceĭ maĭ bunĭ însă, ceĭ maĭ frumoşĭ la faptură şi maĭ spornicĭ la pas eraŭ caiĭ din Moldova.

Cantemir ḑice în *descrierea Moldoviĭ*, că Turciĭ aŭ proverb, care pomenesce de frumuseţa tinerilor Persianĭ şi de agerimea cailor Moldovenĭ. Aceĭ caĭ eraŭ fórte căutaţĭ de Ungurĭ şi de Leşĭ pentru remonta cavalerieĭ.

[9] *Las' să mĕ mărturisesc.*

Grue vroesce să'şĭ mărturiséscă pĕcatele înainte de a muri. Româniĭ ţin fórte mult la îndeplinirea datoriilor lor de crestinĭ.

[10] *Am ucis pe frateteŭ*
Vitéz mare ca un leŭ,
Care-a fost duşmanul meŭ.

Uniĭ din cântăreţiĭ adaogă mult la faptele luĭ Grue, după cursul inspirăriĭ şi câte o-dată după nevoea rimeĭ. Ast-fel în ediţia baladelor din 1852, se citesc următórele:

Am trăit cu sora ta,	Ş'am tăĭat pe frateteŭ
Ş'am ucis pe maĭca ta,	Şi am ars pe tatăl tĕŭ.

Este însă de presupus, că Ghiraĭ Hanul ce era bĕtrân nu maĭ avea nicĭ tată, nicĭ mamă pe timpul luĭ Grue.

[11] *Aman! eĭ cu toţĭ răcnĭa.*

Aman e strigătul Turcilor şi a Tătarilor, când eĭ se află faţă cu un pericol. Aman însemnéză: Graţie!

[12] *Care sóre n'a vĕḑut,*
De când măsa l'a făcut.

Veḑĭ nota din balada luĭ Sêrb-sarac.

[13] *Scânteĭ verḑĭ din ochĭ îĭ da.*

Caiĭ din baladele şi din poveştile poporale sunt hrăniţĭ cu jăratic şi scot scânteĭ de foc pe ochĭ şi pe nărĭ, când se aprind la fugă. A scóte însă scânteĭ verḑĭ însemnéză a simţi o durere vie.

[14] *Să nu-l vinḑĭ nicĭ la Litean.*

Litean saŭ Litfean, locuitor din Litfania. Desele resbele ce avură Moldoveniĭ cu Leşiĭ, daunele ce făceaŭ aceştia în ţéră, când năvăliaŭ, şi numerósele lor călcărĭ peste tractatele de pace, aŭ dat cuvêntuluĭ Liftă o semnificare fórte uricĭósă. Liftă e sinonim de neam rĕŭ şi fără credinţă.

[15] *Ci să'l vinḑĭ la un Român,*
Că-ĭ om drept şi bun stăpân, etc.

În ediţia baladelor de la 1852, cu greşală s'aŭ tipărit următórele versurĭ

Să nu'l vinḑĭ la vr'un Muntean,
Că Munteanu-ĭ om viclean.

Adevĕratul cântec bĕtrânesc, precum l'am aflat de la un cântăreţ orb din satul Bohotinu, anume Neculaĭ Nastasi, pomenesce de Litfean, iar nu de Muntean.

[16] *Veneticĭ de câte cincĭ*

Galbinĭ de Veneţia, ducaţĭ marĭ de câte cincĭ unul ce se numesc lefţĭ.

[17] *De's Român, sunt frate bun*
C'orĭ ce cal viteaz nebun.

Admirabilă caracteristică a Românuluĭ de pe timpul vitejieĭ.

[18] *Şi vĕ tae chip snopesce.*

Adecă, îĭ tae snopurĭ, snopurĭ ca grâul.

[19] *Crestinéză*
Şi botéză etc.

Româniĭ sunt fórte bucuroşĭ de cumetrie judecând după marele numĕr de cumetre ce se găsesc în fie-care sat. Ceremonia botezuluĭ dă loc la serbărĭ voĭóse cu mese marĭ şi cu hore.

[20] *Şi ridică monăstirĭ*
Pentru timp de năvălirĭ.

Monăstirile ce se ridicaŭ în timpurile grele ale luptelor nóstre cu veciniĭ, eraŭ destinate a fi şi templul luĭ Dumneḑeŭ, şi locurĭ de adăspostire pentru bĕtrânĭ, pentru femeĭ şi copiĭ, când năvăliaŭ duşmaniĭ în ţéră.

De aceea Monăstirile aveaŭ ziduri marĭ ca nişte cetăţĭ, basce boltile şi taĭniţe pentru ascunderea sculelor, şi eraŭ maĭ mult clădite în locurĭ retrase, prin munţĭ şi în fundul codrilor.

HORIA și CLOȘCA

(Horă revoluționară)

Horia, Cloșca 's la un loc
Ș'aŭ aprins un mare foc
Și cântă voĭos în joc:

«Pe cel câmp pustiŭ și 'ntins
Arde-un foc de noĭ aprins.
Las' se ardă și se créscă,
Că-ĭ în țara Unguréscă!
Tragețĭ hora, ca să joc
La lumina celuĭ foc!

Ungurean, mustață lungă!
Ḑis-am morțiĭ să te-ajungă,
Ḑis-am parăĭ să te arḑă,
Ḑis-am cruciĭ să te pérḑă
Tragețĭ hora, ca să joc
La lumina celuĭ foc.

Ungurean, câne turbat!
Multe 'n lume ţĭ-am răbdat,
Dar venit-a timpul meŭ,
Ca să mĕ resbun şi eŭ!
Trageţĭ hora, ca să joc
La lumina celuĭ foc.

Cum răcnesc jivinele!
Cum s'aprind slăninele!
Cum ard toate satele
De-şĭ curăţ păcatele!
Trageţĭ hora, ca să joc
La lumina celuĭ foc.

M'am suit la munte 'n ḑorĭ
Ş'am prins fulgerul din norĭ
Şi de sus din înălţime
L'am isbit în Ungurime!
Trageţĭ hora, ca să joc
La lumina celuĭ foc!»

Horia, Cloşca la un loc,
Părăsiţĭ de-a lor noroc,
Ard cântând voĭos în foc!

NOTE

Acest cântec de o formă maĭ regulată şi maĭ corectă l'am pus în numĕrul baladelor, fiind că are un caracter istoric.

La anul 1784, Horia şi Cloşca, doĭ vitezĭ românĭ din Tran-

silvania, sătuĭ de jefuirile și apăsările Ungurilor, resculară ţéra în contra lor. Douĕ-ḑecĭ de miĭ de Românĭ respunseră la chemarea lor și respândiră o grózâ atât de mare în Maghiarime, că acésta fu silită a cere ajutor la Imperiul Austriac. Impĕratul Iosif II trimise o armie întrégă asupra luĭ Horia și Cloșca, care după o luptă crâncenă fură prinșĭ la 28 Februarie 1685, și aspru pedepsiţĭ cu mórte. Tradiţia spune, că eĭ aŭ fost închișĭ în curse de fer și purtaţĭ prin tóte satele, și că apoĭ aŭ fost arșĭ de viĭ în ochii poporuluĭ. Adevĕrul e, că eĭ au fost frânţĭ în rótă.

MIHU COPILUL

La délul bărbat,
Pe drumul săpat
Merge hăulind,
Merge chiuind
Mihu copilaș,
Mîndru Păunaș,
Paunaș de frunte
Copilaș de munte.
Merge el cântând,
Din cobuz sunând, [2]
Codriĭ desmĭerdând
Din cobuz de os
Ce sună frumos.
Merge cel voĭnic
Pe-un murgușor mic
Pin meḑul nopțiĭ,
Pin codrul Herțiĭ. [3]

Mult e frunḑa désă,
Nóptea 'ntunecósă
Şi calea petrósă!
Dar când se urca
Şi murgul călca,
Peatra scăpăra,
Nóptea lumina
Nóptea ca ḑioa.
Merge, mări, merge,
Ş'urma li se şterge
Printre frunḑĭ căḑute
Pe cărărĭ perdute.
Merge tot mereŭ
Voĭnicelul meŭ
Din frunḑe pocnind,
Codriĭ vechĭ trezind
Şi mereŭ grăind:
«Haĭ, murgule, haĭ,
Pe cóstă de plaĭ.
Ce laşĭ tu drumul
Ş'apucĭ colnicul?
Orĭ zéoa te-apasă,[4]
Orĭ şaŭa te'ndésă,
Orĭ frîul cu fluturĭ,
Orĭ scumpele rafturĭ,
Orĭ armele mele
Ce lucesc ca stele,

De ducĭ așa greŭ
Trupușorul meŭ?
— Zéoa nu mĕ'ndésă,
Șaŭa nu m'apasă,
Frîul nu mĕ strînge,
Chinga nu mĕ frînge,
Dar ce mĕ apasă
Și'n drum nu mĕ lasă,
Că s'ațin pe-icĭ
Patru-ḑecĭ și cincĭ,
Cincĭ-ḑecĭ fără cincĭ
De haĭducĭ Levințĭ, [5]
Dușĭ de la părințĭ
De când eraŭ micĭ
La codru 'n poticĭ.
Ș'acum se găsesc
De benchetuesc
La valea adîncă,
La muche de stâncă,
La des păltiniș,
Mărunt aluniș;
La masă de pétră
În patru crăpată,
Cu sîrmă legată,
Cu slove săpată,
Cu slove de carte
Cu aur suflate.

Ear la masă șade [6]
Gata să te prade
Ianuș Ungurean,
Vechĭul hoțoman,
Cu barba sbârlită
De rele 'nvechită,
Până 'n brîŭ lungită,
Cu brîu 'nvelită.
El are, mĕĭ frate,
Săbiĭ lungĭ și late,
Durdă ghintuită, [7]
Inimă-oțelită.
Și maĭ are âncă
Pe'mprejur de stâncă
Voĭniceĭ Levințĭ
Cu armele 'n dințĭ,
Feciorĭ bunĭ de mână,
Călițĭ, tarĭ de vênă.
Flăcăĭ groșĭ în ceafă
Voĭnicĭ făr' de léfă!
Cu chivere nalte
Cu codile late,
Lăsate pe spate.
Eĭ te-ar audi
Și s'or repedi,
Și amar de tine
Și amar de mine!

— Haĭ, murgule, haĭ
Pe cóstă de plaĭ,
Lasă colnicul
Ş'apucă drumul,
Că eştĭ cu Mihul!
Lasă 'n urmă-ţĭ témă,
Că te iaŭ pe sémă
Istor braţe gróse,
Gróse şi vênóse,
Istuia pept lat,
Lat ş'înfăşurat
Istuĭ păloşel
Cu buza de-oţel.
Unguru'ĭ fălos [8]
Nu'ĭ primejdios,
Gura luĭ e mare
Dar nu muşcă tare.
Câţĭ sunt eĭ? cincĭ-ḑecĭ,
Şése-ḑecĭ, opt-ḑecĭ.
O sută ş'o mie?
Ease 'n cale'mĭ: vie,
Dacă vreaŭ să ştie
Cine e Mihul,
Mihu Copilul!»
Murgul ca gândul
Lasă colnicul
Ş'apucă drumul.

«Haĭ, Murgule, haĭ,
Pe cóstă de plaĭ
La poiana grasă,
Dumbrava frumósă
Cu érbă 'nverḑită,
Cu florĭ înflorită!»
Eată 'n codru, eată,
Că Ianuş de-o-dată
Cum benchetueşte
Şi se veselesce,
Stă, încremenesce,
Pe gândurĭ pornesce,
Că din când în când
Aude sunând,
Codriĭ resbătênd
Un mându cântic,
Cântic de voĭnic
Ş'un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună duĭos.
Şi eată, şi eată,
Că Ianuş de-o-dată
Tresare şi sare
Şi ḑice 'n glas mare.
«Voĭ vitejilor [9]
Haraminilor!

Ean staţĭ, s'ascultaţĭ
Ş'armele-apucaţĭ,
Că eŭ cam auz
Un glas de cobuz
Printre frunḑĭ sunând,
Codriĭ diesmĭerdând.
Decĭ voĭ vĕ grăbiţĭ,
Curênd vĕ porniţĭ
Să-ĭ eşişĭ în cale
Pe deal şi pe vale,
La pod la hârtop,
La lunca de plop,
La poteca strîmtă,
La cărarea frântă,
La fântâna lină
Cu apă puţină.
De-a fi vr'un viteaz
Cu florĭ pe obraz,
Să nu mi'l stricaţĭ,
Ci se mi'l legaţĭ.
Ear vre-un fermecat
De muerĭ stricat,
O palmă să-ĭ daţĭ,
Drumul să-ĭ lăsaţĭ!»
Unguriĭ pornesc
Şi calea-ĭ opresc.
Ear cât îĭ zăresce,

Mihu le grăesce:
«Voĭ, Voĭnicilor,
Haraminilor,
Cine v'a mânat,
Capul v'a mâncat!»
Şi nicĭ că sfîrşesce,
La harţă pornesce [10]
Şi se învîrtesce,
Toţĭ îĭ risipesce,
Apoĭ iar purcede
Pin cel codru verde.
Murgul se urca,
Şi când el călca
Peatra scăpăra,
Nóptea lumina,
Nóptea ca ḑioa.
Ianuş, cum îl vede,
Din loc se răpede:
«Voĭ, Vitejilor,
Haraminilor!
Daţĭ cu lăncele,
Daţĭ cu flintele.
— Lăsaţĭ flintele,
Lasaţĭ lăncele,
Voĭ, Voinicilor,
Haraminilor!
Că eŭ Mihu sunt

Şi vréŭ sĕ vĕ cânt
Un mândru cântic,
Cântic de voĭnic,
Cum n'aţĭ audit
Cât veac aţĭ trăit.»
Eată, mări, eată,
Că Mihu de-o-dată
Începe pe loc
A dice cu foc,
Începe uşor
A dice cu dor
Un cântic duĭos
Atât de frumos,
Munţiĭ că resun, [11]
Şoimiĭ se adun
Codriĭ se trezesc,
Frundele şoptesc,
Stelele sclipesc
Şi 'n cale s'opresc!
Ear Unguriĭ mult
Cu drag îl ascult,
Şi Ianuş îndată
Ca nealtă dată
Glasu 'şĭ îmblândesce,
Mihuluĭ grăesce,
La masă 'l poftesce
«Vin' tu, Mihule,

Vin, voĭnicule,
Să benchetuim
Şi să veselim,
Ş'apoĭ amîndoĭ
Ne-om lupta noĭ doĭ.»
Eĭ cu toţĭ s'adun
La masă se pun,
Şi benchetuescŭ
Şi se veselescŭ,
Ploscele cíocnesc,
Vesel chiuescŭ. [12]
Dar când aŭ sfîrşit
De benchetuit,
Masă de-ospătat,
Vinul de gustat,
Ianuş Ungurean,
Mihul Moldovean
De-o parte se duc,
La luptă s'apuc.
Cruntă-e lupta lor,
Că e pe omor.
Cine c'a pica
Nu s'a maĭ scula!
Ear Unguriĭ toţĭ,
Luĭ Ianuş nepoţĭ,
Staŭ de mi-ĭ privesc,
Cum mi se 'nvîrtesc,

Cum mi se smucescŭ,
Cum mi se trîntescŭ
Ca doĭ zmeĭ, ca leĭ,
Ca leĭ paraleĭ. [13]
Eată, măria, eată
Că Mihu de-o dată,
În loc se opreşte,
Pe Ianuş suceşte,
Sus îl opinteşte
Jos ăncă'l isbeşte.
Şi 'n genuchĭ îl pune
Şi capu-ĭ repune.
Ear Ungurii toţĭ,
Luĭ Ianuş nepoţĭ,
Staŭ încremenițĭ,
De mórte 'ngrozițĭ.
Mihu mi-ĭ trezeşte
Ş'ast-fel le grăeşte:
«Voĭ, copiilor,
Haraminilor!
Care s'a afla
De va ridica
Buzduganul meŭ,
Cât este de greŭ,
Durdulița mea,
Cât este de grea
Şi zalele mele,

Cât îmĭ sunt de grele,
Acela să vie
Cu mine 'n frăţie
Ca să vitejească, [14]
Numele să-ĭ créscă!»
Unguriĭ se 'ntrecŭ,
La pămînt se plecŭ,
Şi 'n zadar se 'ncerc!
Nicĭ unul nu póte
Să ridice 'n spate
Armele culcate
Cu-aur îmbrăcate,
Cu fer ferecate.
«Voĭ, mişeilor,
Haraminilor!
Codrul mi'l lăsaţĭ,
Jurul apucaţĭ,
Că nu sunteţĭ voĭ,
Nu sunteţĭ ca noĭ
Ómenĭ de mândrie,
Bunì de vitejie,
Ci ómenĭ de glótă,
Bunĭ de sapa lată.»
Şi cum ḑice 'ndată
Mihul cel voĭnic
Cu degetul mic
Armele 'şĭ redică,

Pleacă pe potică
Cu murgul voïos
Prin codrul frunḑos.
Şi 'n urmă-ĭ vueşte
Codrul, clocoteşte
De-un mândru cântic,
Cântic de voïnic,
De-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună frumos!

NOTE

[1] *Păunaş de frunte,*
Copilaş de munte.

În locul acestor două versurĭ o variantă ḑice:

Păunaş de codru,
Vătăjel de lotru.

Înțelesul cuvêntuluĭ *lotru* nu e bine cunoscut. Uniĭ pretind, că însemnéză bandă de hoțĭ.

[2] *Din cobuz sunând.*

Cobuzul e un instrument oriental.

[3] *Pin codrul Herțeĭ*

Acest codru se găseşte în țéra de sus a Moldoviĭ. El a fost mult timp locaşul hoților celor maĭ vestițĭ. Asemenea a fost şi Strunga, şi Teĭuşul în districtul Romanuluĭ, şi Bordea lângă Iaşĭ, si Lunca Mare etc.

[4] *Orĭ zéoa te-apasă.*

În secolul de mijloc ómeniĭ rĕsboĭnicĭ, precum şi caiĭ lor eraŭ acoperiţĭ cu cămăşĭ de fer, numite zeale: prin urmare balada luĭ Mihu se póte presupune că ar exista de pe epoca Cruciatelor. Însuşĭ caracterul cavaleresc al erouluĭ baladeĭ ne întăresce în acéstă idee.

[5] *De haĭducĭ Levinţĭ.*

Levent însemnéză viteaz de soiŭ. Un voĭnic póte să fie de neam prost, iar un Levent trebue să fie de neam bun.

[6] *Iar la masă şade*

Şade în loc de *şede*, precum *şapte* în loc de *şepte*, provincialism din Moldova. Asemenea se ḑice *aĭ* în loc de *anĭ*, *ceĭ* în loc de *cerĭ*, etc. etc. În unele părţĭ ale Românieĭ pronunţarea cuvintelor, de şi maĭ puţin corectă, e maĭ dulce şi chiar maĭ armoniósă.

[7] *Durdă ghintuită.*

Puşca are deosebite numirĭ. În munţiĭ despre Ardeal e numită flintă şi 'n alte localităţĭ durdă.

[8] *Unguru-ĭ fălos.*

Românul e înzestrat de natură cu un spirit de observare ce l'a făcut a caracterisa în puţine cuvinte némurile străine, cu carele s'a găsit în relaţiĭ. Trebue să adăogim însă că spiritul sĕŭ este tot odată înarmat de un ghimpe satiric ce îşĭ arată vêrful în multe din ḑicerile sale.

[9] *Voĭ vitejilor,*
Haraminilor!

Înţelesul cuvêntuluĭ Haramin este tălhar; vorba e unguréscă.

[10] *La harță pornesc.*

După letopisițele vechĭ, harța era in timpul rĕsbóelor începutul lupteĭ, ceea ce numesc Francesiĭ *escarmouche d'avant garde*. Oștile aveaŭ hârățĭ saŭ hărțașĭ, care făceaŭ atacul dintâiŭ pentru ca să'l siléscă pe dușman a'șĭ desveli puterile. Ómeniĭ însărcinațĭ cu harța eraŭ alcșĭ printre ceĭ maĭ îndrăsnețĭ și maĭ iubitorĭ de luptă, de acolo vine cuvêntul hărțăgos pentru ca să exprime un om gata de céită.

În balada luĭ Mihnea-Vodă și Radu Çalomfirescu se vede că harța era și un joc voĭnicesc în soiul acelor cunoscute sub numele frances de *tournoi*. Frațiĭ Buzescĭ și Căplescĭ ḑic luĭ Radu Calomfirescu :

Noĭ în cale țĭ-am eșit,	Haĭ la harță voinicéscă,
C'avem dor de harățit.	Și la jócă resboéscă.

etc. etc. etc.

[11] *Munțiĭ se resun,*
Șoĭmiĭ se adun,
Codriĭ se trezesc,
Frunḑele șoptesc,
Stelele sclipesc
Și 'n cale s'opresc

Tabloŭ sublim de adevĕrată poesie. Una din cele maĭ încântătóre creațiĭ ale închipuiriĭ. Ar crede cine-va că poetul ce a improvisat balada luĭ Mihu este acela, care a dat viață nemuritóre Miorițeĭ, acelașĭ care a prefăcut universul într'un templu pentru nunta păstoruluĭ Moldovan cu mórtea ḑicând :

Sórele și luna	Preoțĭ, munțiĭ marĭ,
Mĭ-aŭ ținut cununa.	Pasĕrĭ lăutarĭ,
Bradĭ și păltinașĭ	Paserele miĭ
Ĭ-am avut nuntașĭ.	Și stele făcliĭ?

[12] *Vesel chiuesc.*

Chiotul face parte din tóte serbările și veseliile Românuluĭ; la nunțĭ, la hore, la mese marĭ este obiceiŭ a chiui într'un ton puternic și prelungit.

[13] *Ca la paraleĭ.*

Ființe fantastice, care figuréză ades în poveștile poporale. În locul acestor doue versurĭ uniĭ cântărețĭ ḑic:

Ca doĭ voĭniceĭ,
Puișorĭ de zmeĭ.

Alțiĭ schimbă compararea și spun:

Ca doĭ negri taurĭ
Și ca doĭ balaurĭ.

[14] *Ce să vitejéscă;*
Numele săĭ créscă.

Cântărețul, care la începutul baladeĭ numĭa pe Mihu *vătăjel de lotru*, cânta în locul versurilor de maĭ sus pe aceste următóre:

Ca să vitejéscă
Și 'n frunḑĭ să hoțéscă:

Tot acela ḑicea maĭ departe:

Că nu sunteţĭ voĭ,
Nu sunteţĭ ca noĭ
Bunĭ de haĭducie,
Vrednicĭ de hoție
Și de sapă lată
Și de cea lopată.

După idea mea balada luĭ Mihu este de preferat așa cum este aicea prescrisă și cum mĭ-a cântat'o un vênĕtor de la Bicaz, pe malul Bistrițeĭ, anume Ștefan Nour. — Eroul baladeĭ e despoiat de nuanțele hoțieĭ, și remâne cu nobila figură a unuĭ cavaler din secoliĭ de mijloc.

CÂNTECELE LUĬ STEFAN VODĂ

Stefan, Stefan Domn cel mare
Sémĕn pe lume nu are
De càt numaĭ màndrul sóre!

Din Sucéva cànd el sare,
Pune peptul la hotare
Ca un zid de apărare!

Braţul luĭ fără 'ncetare
Bate ordele Tătare,
Bate cétele Maghĭare.

Bate Leşĭ din fugă mare,
Bate Turcĭ pe zmeiĭ călare
Şi'ĭ scutesce de 'ngropare.

Lumea 'ntrégă stă 'n mirare,
Ţéra-ĭ mică, ţéra-ĭ tare
Şi duşmanul sporĭu nu are!

ALTUL

Stefan, Stefan Domn cel mare,
In Sucéva cuĭbu 'şĭ are
Ca un Şoĭm voĭnic şi tare.
Din Sucéva, când el sare,
Ḑi şi nópte, de călare,
Se bate 'n patru hotare.
Pe Tătarĭ îĭ căsăpesce,
Pe Ungurĭ îĭ pîrjolesce [1]
Şi pe Turcĭ îĭ risipesce.
Ear pe Leşĭ cu chica tare [2]
Iĭ avîntă 'n spânḑurare
Şi'ĭ înjugă, ca se are! [3]

NOTE

[1] *Pe Ungurĭ îĭ pîrjolesce.*

Alusie la bătălia de la Baĭa unde o mulţime de Ungurĭ aŭ perit în focul aceluĭ oraş.

[2] *Ear pe Leşĭ cu chica tare*
Iĭ avîntă 'n spânḑurare,

Intr'una din năvălirile Leşilor în Moldova, Stefan Vodă ĭ-a surprins într'un codru, şi pe câţĭ din eĭ a robit ĭ-a spânḑurat

de pĕr în copacĭ. După acea nenorocită espediţie Regele polon, întorcându-se în ţéra luĭ, a dat un decret poroncind ca toţĭ Leşiĭ să pórte chica scurtă. (Tradiţie.)

[3] *Şi'ĭ înjugă ca să are.*

Alusie la Dumbrava roşie ce a fost arată de Leşĭ înjugaţĭ la plug şi semĕnată apoĭ cu ghindă.

CÂNTECUL LUI MICHAIU VITÉZUL

Auḑit-aţĭ de-un Oltean,
De-un Oltean, de-un Craĭovean
Ce nu'ĭ pasă de Sultan?

Auḑit-aţĭ de-un vitéz,
Care vecĭnic şede tréz,
Cât e ţéra la necaz?

Auḑit-aţĭ de-un Michaĭ
Ce sare pe şepte caĭ
De strigă Stambulul vaĭ?

El e Domnul cel vestit,
Care 'n lume a venit
Pe luptat şi biruit.

Spue rîul cel Oltean,
Spue valul Dunărean
Şi codrul Călugărean.

Câte lupte a privit,
Câte oştĭ a mistuit
Câte óse-a înălbit.

Mulţĭ ca frunḑele de brad,
Ca nisipul de pe vad,
Ca gemetele din ĭad!

Spue corbiĭ munţilor
Şi fiarele codrilor,
Care-a fost nutreţul lor?

Fost-aŭ leşurĭ tătărescĭ,
Şi Turcescĭ şi Unguerescĭ
Date 'n sabiĭ românescĭ!

Aleleĭ! Michaĭ, Michaĭ!
Căcĭ de noĭ milă nu aĭ
Să ne scapĭ de-amar şi vaĭ!

NOTE

Acest cântec l'am găsit scris într'o psaltire fórte veche din biblioteca Mănăstiriĭ Némţuluĭ. De desubtul cânteculuĭ eraŭ următórele cuvinte scrise cu slovă călugăréscă: *Scrisus'aŭ acest vĭers bĕtrân de mine, ieromonahul Paisie, credincĭos rob a luĭ Dumneḑeŭ, ear eŭ l'am auḑit şi l'am învĕţat de la reposatul bunul meŭ, Stoén Jolde, Armăşelul.*

DOINA

Doĭnă, Doĭnă, cântec dulce!
Când te-aud nu m'aș maĭ duce.
Doĭnă, doĭnă, vĭers cu foc!
Când rĕsunĭ eŭ staŭ în loc.
Bate vênt de primăvară,
Eŭ cânt Doĭna pe afară
De mĕ 'ngân cu florile
Şi privighitorile.
Vine érna viscolósă,
Eŭ cânt Doĭna 'nchis în casă
De'mĭ maĭ mângâiŭ ḑilele,
Ḑilele şi nopţile.
Frunḑa 'n codru cât învie,
Doĭna cânt de voĭnicie.
Cade frunḑa jos în vale,
Eŭ cânt Doĭna cea de jale.
Doĭna ḑic, Doĭna suspin,
Tot cu Doĭna mĕ maĭ ţin.
Doĭna cânt, Doĭna şoptesc,
Tot cu Doĭna vieţuesc!

TURTURICA

Amărîtă turturică,
O! sĕrmana, vaĭ de ea!
Cât rĕmâne singurică,
O! sĕrmana, vaĭ de ea!
Sbóră tristă pin pustie,
O! sĕrmana, vaĭ de ea!
Maĭ mult mórtă de cât vie.
Cât trăesce, tot jălesce,
Cu alta nu se 'nsoţesce.
Trece pin pădurea verde,
Dar ea pare că n'o vede.
Sbóră, sbóră până cade
Şi pe lemn verde nu șade,
Iar când stă câte odată,
Stă pe ramură uscată
Orĭ se pune pe o stâncă
Şi nicĭ bea, nicĭ nu mănâncă.
Unde vede apă rece,
Ea o tulbură și trece;
Unde vede-un vênător,
Către el se duce 'n sbor.

FRATELE RĂSLEŢ

(DOINĂ)

«Frunḑă verde pădureţ,
Oliolio! frate răsleţ,
Ce nu viĭ sĕ ne maĭ veḑĭ?
Că de când te-aĭ răslĕţit,
Pe la noĭ n'aĭ maĭ venit
Sĕ veḑĭ cât eştĭ de jălit!
Cum te plânge maĭca ta,
Cum te plânge nevasta,
Cum te plâng surorile
De cu ḑiorĭ ca florile.
De plâns ochiĭ li se strică,
Frunḑa 'n codru se despică.
De dor mare nesfîrşit
Faţa lor s'a vestejit
Ca frunḑa stejaruluĭ
De-atinsul brumaruluĭ.

— Aleĭ! Surorĭ ce-am avut,
Cât din ochĭ eŭ v'am perdut,
Multe rele-am pătimit,
Mult amar am înghiţit!
Că mama când m'a făcut,
Atuncĭ bine ĭ-a părut,
Iar când naşa m'a scăldat,
Atuncĭ rĕŭ m'a blăstemat, [1]
Că cu plânsul nu 'ncetam
Şi din somn o deşteptam.
Mama 'n braţe mĕ lua
Şi la sîn mĕ legăna
Şi cu lapte m'adăpa,
Dar cumplit mĕ blăstĕma
Să fiŭ în lume de chin,
Să trăesc ca un străin
Şi de vĭaţă sĕ n'am parte
Şi de ea se fiŭ departe.
Gândul eĭ s'a împlinit
Şi de voĭ m'am rĕslăţit
Cu sufletul amărît!»

NOTE

[1] *De când naşa m'a scăldat,*
Atuncĭ rĕŭ m'a blăstemat!

Când se scaldă copilul după nascere, obiceĭul este de a se pune în scăldătóre zahăr, grâŭ saŭ orz, vin şi sĕmênţă saŭ flóre

de bujor, dacă copilul e de parte bărbătéscă, și atuncĭ nașa îĭ menesce sĕ-ĭ fie vĭéța dulce ca zahărul și mănósă ca grâul; să ajungă a fi mândru ca un bujor, și precum vinul se întăresce cu cât se învechĭesce, asemenea finul să tot crésca în putere, cu cât a înainta în vîrstă.

Dacă însă copilul e de parte femeéscă, nașa îĭ pune în scăldătóre zahăr, o pană de păun saŭ de porumb și foĭ de trandafir, menindu-ĭ sĕ aibă traĭu dulce și îmbelșugat și sĕ ajungă ușóră la mers ca pana și frumósă la chip ca flórea trandafiruluĭ.

HAIDUCUL RĂNIT

Pe cel dél îndelungat
Sue-se-un car ferecat
Cu'n haĭduc de el legat.
Iar aprópea caruluĭ
E mama haĭduculuĭ,
Mama plânge şi iar plânge,
Şterge ranele de sânge
Şi tot ḑice la ceĭ boĭ:
«Rogu-mĕ plângênd de voĭ,
Duceţĭ caru 'ncetişor,
Că'ĭ rănit bĭetul fecĭor!»
Boiĭ mersu 'şĭ legăna
Iar voĭnicul suspina:
«Du-te, mamă, cu norocul
Şi mĕ lasă-aicĭ cu focul,
Că de-acum nicĭ mama póte
Să mĕ scape de la mórte!

Cât am fost eŭ neatins,
Multe curse am învins,
Mulţĭ Sĕcuĭ am secerat
Ca să'mĭ fac pământ curat,
Dar acum mi-a venit rîndul
Să me duc şi eŭ ca gândul,
Să mĕ duc din acest loc
Unde-ĭ robota de foc!»

VRĂBIUȚA

Vrăbiuță de pe dél,
Sborĭ degrabă în Ardél
Şi te 'ntórce de îmĭ spune
Orĭ vestĭ rele, orĭ vestĭ bune,
Du-te, vedĭ dacă maĭ sunt
Frațĭ de-aĭ meĭ pe-acest pămênt,
Saŭ dacă ĭ-a omorît
Ungureanul cel urît?
De-or fi viĭ, să mĕ reped
Intr'o fugă, ca sĕ'ĭ vĕd.
De-or fi morțĭ, să mi-ĭ resbun
Cu-o măcĭucă de alun
Ce'ĭ bună de descântat
Şi morțiĭ de resbunat.

FLORICICA

Frunḑă verde de alună,
Mĕ duseiŭ nóptea pe lună
Să găsesc o floricică
Care mult inima-mĭ strică,
Şi s'o 'ntreb de ce 'n grădină
Plécă fruntea şi suspină?
«Eŭ mĕ plec, flórea'mĭ rĕspunde,
Căcĭ o jăle mĕ pĕtrunde;
Arde sufletu-mĭ şi geme,
Căcĭ mĕ trec fără de vreme.
Treĭ ḑile sunt înflorită
Ş'apoĭ cad de vênt pălită.
De-abĭa cresc şi mĕ fac flóre;
Abĭa mĕ 'ncălḑesc la sóre,
Şi pe mine cade 'ndată
Umbră négră 'ntunecată,
In cât nimenĭ nu mĕ vede,
Flóre sunt orĭ érbă verde.»

PRUTUL

Prutule, rîŭ blestemat![1]
Face-te-aĭ adînc și lat
Ca potopu tulburat!
Mal cu mal nu să zăréscă,
Glas cu glas nu să lovéscă,
Ochĭ cu ochĭ nu să ajungă
Pe-a ta pânză cât de lungă!
Locustele, când or trece,
La ist mal să se înece!
Holerile, când or trece,
Pe la mijloc să se 'nece!
Dușmaniĭ țĕriĭ de-or trece,
La cel mal să se înece!
Iar tu 'n valurile tale
Să'ĭ tot ducĭ, să'ĭ ducĭ la vale
Pân' la Dunărea cea mare,
Pân' la Dunărea și 'n mare!

NOTE

[1] *Prutule, rîŭ blestemat*

Inainte de luarea Basarabieĭ de Muscalĭ cântecul dicea: Nistrule, rîŭ blestemat, fiind că tóte relele venĭaŭ de peste Nistru.

VOĬNICUL

Cine-ĭ tînĕr şi voĭnic,
Ese nóptea la colnic
Fără par, fără nimic.
Fără paloş, nicĭ pistóle,
Numaĭ cu palmele góle!
Cine-ĭ tînĕr şi vitéz,
Bujorĭ pórtă pe obraz
Şi la potirĭ se arată
Peptul gol, faţă curată
Şi cât scóte un cuvênt
Cad neferiĭ la pămênt
Cum se scutur perele
Perele şi merele.

BABA ŞI FATA

Sub răchită rămurată
Şéde-o babă supărată
Şi 'mprejur érba 'ĭ uscată!
Ce-a fost verde a veştejit,
Ce-a fost dulce a amărît,
Ce-a fost vesel s'a măhnit!
Pe sub lunca înverḑită
Trece-o fată înflorită
Şi de fluturĭ urmărită.
Ce-a fost veşted înverḑeşte,
Ce 'ĭ amar se îndulceşte,
Ce 'ĭ măhnit se 'nveseleşte.

UNGUREANUL

Ungurean cu suman scurt,
Moghĭor, Moghĭorlan!
Nu şedea 'n Moldova mult,
Moghĭor, Moghĭorlan!
Şi te du în ţara ta
De 'ţĭ mănâncă slănina,
Şi 'ţĭ fă casă pe gunoĭŭ
Ş'o ferécă cu usturoĭŭ,
Ca s'o aperĭ de strigoĭ. [1]
Fugĭ departe peste dél,
Peste dél, peste Ardél;
Că de când eştĭ pe la noĭ,
S'aŭ scumpit brânza de oĭ,
Şi de când tu te-aĭ ivit,
Tóte oile-aŭ stîrpit.

NOTE

[1] *Ca s'o aperĭ de strigoĭ.*

Veḑĭ nota de la balada: *Monăstirea Argeşuluĭ.*

FLORILE DALBE

Sculaţĭ, sculaţĭ boierĭ marĭ,
Florile dalbe!
Sculaţĭ voĭ, Românĭ plugarĭ,
Florile dalbe!
Că vĕ vin colindătorĭ,
Florile dalbe!
Nóptea pe la cântătorĭ, [1]
Florile dalbe!
Şi v'aduc un Dumneḑeŭ,
Florile dalbe!
Sĕ vĕ mîntue de rĕŭ,
Florile dalbe!
Un Dumneḑeŭ noŭ-născut,
Florile dalbe!
Cu florĭ de crin invăscut,
Florile dalbe!

Dumnedeŭ adevĕrat,
Florile dalbe!
Sóre 'n rade luminat,
Florile dalbe!
Sculaţĭ, sculaţĭ boerĭ marĭ,
Florile dalbe!
Sculaţĭ voĭ, Românĭ plugarĭ,
Florile dalbe!
Că pe cer s'a arătat,
Florile dalbe!
Un lucéfer de 'mpĕrat,
Florile dalbe!
Stea comată strălucită.
Florile dalbe!
Pentru fericirĭ menită.
Florile dalbe!
Iată lumea că 'nfloresce,
Florile dalbe!
Pămêntul că 'ntineresce,
Florile dalbe!
Cânt pin luncă turturele,
Florile dalbe!
La feréstră rîndunele
Florile dalbe:
Ş'un porumb frumos, leit
Florile dalbe!

De spre apus a venit,
Florile dalbe!
Flóre dalbă a adus,
Florile dalbe!
Şi la căpătêĭu s'aŭ pus,
Florile dalbe.
El vĕ ḑice să trăiţĭ,
Florile dalbe:
Între mulţĭ anĭ fericiţĭ,
Florile dalbe!
Şi ca pomiĭ se 'nfloriţĭ,
Florile dalbe!
Şi ca eĭ sĕ 'mbĕtrîniţĭ,
Florile dalbe.

NOTE

Colinda Florile dalbe se cântă în ajunul Crăcĭunuluĭ, pe sub ferestrile caselor, de către flăcăĭ şi băeţĭ ce pórtă o iconiţă representând nascerea luĭ Hristos. Tot atunce eĭ umblă şi cu *stéoa*, o stea mare de hârtie poleită şi luminată pe dinuntru.

[1] *Nóptea pe la cântătorĭ.*

Romaniĭ împart ḑioa şi nóptea în următorul chip:

ḐIOA

Resărirea, (sóre rĕsare).
Prânḑişorul, când e sórele de treĭ suliţĭ.

Prânḑul, când stă sórele în cruce, la amiaḑĭ.

Chindia, când e timp de tócă şi apusul.

Iară nóptea se împarte în *amurgul*, în a treia *strajă*, pe la culcate.

La cântătorĭ, când cântă cocoşiĭ în mieḑ de nópte.

La mănecate.

In ḑiorĭ, când se îngănă ḑioa cu nóptea, saŭ se mijesce de ḑi.

HORA UNIRIĬ

Haĭ să dăm mână cu mână
Ceĭ cu inimă română,
Să 'nvêrtim hora frăţieĭ
Pe pământul Românieĭ.

Érba rea din holde péră!
Péră duşmaniĭ din ţéră,
Intre noĭ se nu maĭ fie
De cât florĭ şi veselie!

Mĕĭ Muntene, mĕĭ vecine!
Vină să te prindĭ cu mine
Şi la vĭaţă cu unire,
Şi la mórte cu 'nfrăţire.

Unde-ĭ unul, nu-ĭ putere
La nevoĭ şi la durere;
Unde's doĭ, puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte!

Amêndoĭ suntem d'o mamă,
D'o făptură şi d'o sémă,
Ca doĭ bradĭ într'o tulpină,
Ca doĭ ochĭ într'o lumină.

Amêndoĭ avem un nume,
Amêndoĭ o sórtă 'n lume;
Eŭ ţi's frate, tu 'mĭ eştĭ frate,
În noĭ doĭ un suflet bate.

Vin' la Milcov cu grăbire
Să 'l secăm dintr'o sorbire,
Ca să trécă drumul mare
Peste-a nóstre vechĭ hotare

Şi să vadă sfîntul sóre
Într'o di de sĕrbătóre
Hora nóstră cea frăţéscă
Pe câmpia Românéscă!.

NOTE

Am credut de cuviinţă a pune hora uniriĭ între cântecele poporale, fiind că e cântată în tóte unghiurile pămêntuluĭ românesc şi a ajuns a fi chiar Marseileza Unirii Românilor

In ediţiunea şcolară a *Autorilor Români*

vor apare succesiv:

Alexandri Vas., Despot-Vodă.
— Dumbrava roşie.
— Poesiĭ poporale.
— Poesiĭ eroice.
— Pasteluri (poesiĭ).

Alexandrescu Gr., Poesiĭ şi Fabule.

Bălcescu N., Din Istoria Românilor sub Mihaiŭ Vodă viteazul.

Biblia din 1688, Extracte.

Bolintineanu Dim., Legende istorice.

Cantemir, Hronicul Românilor.

Corezi, Psaltirea.

Costin Miron, Cronice din

Donicĭ şi alţiĭ, Fabule din

Dosofteiŭ, Vieţile Sfinţilor.

Ivireanul Antim, Didahiile ţinute in Mitropolia din Bucurescĭ.

Milescu Spătaru, Cronice pe scurt a Românilor.

Neculcea Ioan, Letopiseţul ţĕreĭ Moldoveĭ.

Negruzzi Const., Lăpuşneanu, Scrisorĭ, etc.

Odobescu Alex., Doamna Chiajna.

Poesiĭ Poporale, estrase din dif. culegerĭ.

Ureche Grig., Domniĭ ţĕriĭ Moldoveĭ.

Varlam, Cazaniĭ.